

Living with Covid-19

สรุปสาระจากการสัมมนาออนไลน์
RoLD Virtual Forum

เกี่ยวกับสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน)

สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน) หรือ Thailand Institute of Justice (TIJ) จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2554 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศด้านการวิจัยและการพัฒนากระบวนการยุติธรรม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประเทศไทย ในกรอบความร่วมมือกับสหประชาชาติว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและความยุติธรรมทางอาญา รวมถึงส่งเสริมมาตรฐานสหประชาชาติอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะด้านเด็กและสตรีในกระบวนการยุติธรรม อีกทั้งมุ่งเชื่อมโยงแนวคิดตามหลักสากลสู่การปฏิบัติในระดับประเทศและในภูมิภาคอาเซียน พร้อมทำหน้าที่ขับเคลื่อนประเด็นสำคัญต่างๆ ในเวทีระหว่างประเทศ เช่น หลักนิติธรรม การพัฒนา สิทธิมนุษยชน สันติภาพ และความมั่นคง

จัดพิมพ์โดย :

สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย

93/1 อาคารจีพีเอฟ อาคารบี ชั้น 15-16

ถนนวิทยุ แขวงลุมพินี เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

โทรศัพท์ : 02-118-9400

โทรสาร : 02-118-9425

เว็บไซต์ : www.tijthailand.org

สงวนลิขสิทธิ์ © 2564

โดย สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน) มกราคม 2564
อนุญาตให้นำเนื้อหาในเอกสารนี้ไปใช้และเผยแพร่ โดยมีให้ผลิตซ้ำเพื่อวัตถุประสงค์ทางการค้า รวมทั้งให้อ้างอิงแหล่งที่มาจาก สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน)

พิมพ์ที่ : กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

สารบัญ

บทนำ	เปิดเมืองอย่างปลอดภัยต้องอาศัย ความร่วมมือแรงร่วมใจของชุมชน	9
บทที่ 1	สำรวจ ด้านหน้ารับอาชญากรรม ที่เปลี่ยนไปในยุคโควิด-19	15
บทที่ 2	ระบบศาลอิเล็กทรอนิกส์กับการพิจารณา คดีออนไลน์นิวอร์มัลเพื่อลดภาระประชาชน	29
บทที่ 3	ทางเลือกใหม่ในการลงโทษ หยุดวิกฤติเรือนจำแออัด	55
บทที่ 4	นโยบายยาเสพติดต้นตอของปัญหา	75
บทที่ 5	ความรุนแรงในครอบครัว ภัยเงียบในช่วงที่ทุกคนต้องอยู่บ้าน	91
บทที่ 6	อนาคตของชีวิตออนไลน์ความปลอดภัย ของการเป็นพลเมืองดิจิทัล	109
บทสรุป	ฝ่าวิกฤติโควิด-19 โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง	125
ภาคผนวก		136

บทนำ

เปิดเมืองอย่างปลอดภัย ต้องอาศัยความร่วมมือแรงร่วมใจของชุมชน

ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2563 ทั่วโลกเผชิญสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 รัฐบาลไทยจึงประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน ตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน เมื่อวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2563 ทำให้มีการปิดเมือง หรือล็อกดาวน์ เช่น การปิดช่องทางเข้ามาในราชอาณาจักร การปิดสถานที่เสี่ยงต่อการติดต่อโรค และการห้ามเข้าพื้นที่เสี่ยง เป็นต้น ซึ่งได้กลายเป็นโจทย์ใหญ่ที่ถูกนำมาตั้งเป็นคำถามและถกเถียงกันอย่างเข้มข้นในการหาจุดสมดุลระหว่างการจำกัดวง การแพร่ระบาดให้มีประสิทธิภาพกับการจัดการปัญหาเศรษฐกิจที่กำลังรุ่มร่า

จากผลงานวิจัยเรื่อง “Behavioral Insights ของครัวเรือนไทยภายใต้สถานการณ์โควิด-19” ที่จัดทำโดยคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งทำการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนใน 18 จังหวัด โดยแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ วันที่ 5-9 เมษายน พ.ศ. 2563 วันที่ 18-19 เมษายน พ.ศ. 2563 และวันที่ 22-24 เมษายน พ.ศ. 2563 โดยทั้ง 3 ช่วงเป็นการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนกลุ่มเดิม พบว่าในช่วงแรกหลังการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือกับมาตรการต่างๆ อย่างเต็มที่ แต่เมื่อผ่านไป 2 สัปดาห์ พบว่าทุกพื้นที่ให้ความร่วมมือน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งเรียกว่าเป็น “ความเหนื่อยล้าทางพฤติกรรม”

ปัจจัยทางเศรษฐกิจของแต่ละคนมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับการให้ความร่วมมือกับมาตรการทางสาธารณสุขอย่างมาก โดยพบกรณีที่มีการปิดเมือง หรือ “ล็อกดาวน์” คนที่มีรายได้น้อยจะพร้อมยอมรับความเสี่ยงจากการต้องติดเชื้อมากกว่า และพร้อมจะเดินทางย้ายจังหวัดทันทีหากมีบางจังหวัดที่เปิดเมืองก่อน ทั้งนี้ ผลจากการที่ประชาชนส่วนใหญ่มักติดตามข่าวสารที่เป็นภาพรวมของประเทศโดยขาดการรับรู้ข้อมูลเชิงลึกในระดับท้องถิ่นของตนเอง ประชาชนจึงเกิดความคาดหวังว่าจะสามารถ “เปิดเมือง” ได้เหมือนๆ กันทุกพื้นที่ ซึ่งในความเป็นจริงนั้นแต่ละพื้นที่มีความอ่อนไหวแตกต่างกัน การเปิดเมืองจึงมีเงื่อนไขที่แตกต่างกัน และไม่สามารถทำได้พร้อมกัน

เพื่อรับฟังความคิดเห็นของภาคส่วนต่างๆ ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทยได้จัดพิธีการสัมมนาในหัวข้อ “Living with COVID-19” โดยร่วมกับเครือข่ายด้านหลักนิติธรรมเพื่อการพัฒนาหรือ RoLD (Rule of Law and Development) ซึ่งเป็นเครือข่ายของสถาบันฯ เพื่อให้เกิดเวทีแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ประสบการณ์ และอุดมการณ์ด้านหลักนิติธรรมกับการพัฒนาสำหรับเครือข่ายผู้นำรุ่นใหม่

และผู้บริหารทั้งจากองค์กรภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม โดยโครงสร้างหลักสูตรได้มีการออกแบบให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านชุดกิจกรรมที่หลากหลายให้ผู้เข้าร่วมอบรมได้เข้าใจถึงความสำคัญ และมีติการนำหลักนิติธรรมไปปฏิบัติใช้ได้จริง รวมไปถึงมีอุดมการณ์ร่วมในการเป็นพลังเสริมสร้างความเป็นธรรมต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้อย่างทั่วถึง องค์กรที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม มีประสิทธิภาพและอำนวยความสะดวก ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยพื้นฐานที่นำไปสู่สังคมที่สงบสุขและการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

ซีรียการสัมมนา “Living with COVID-19” ครั้งแรกเน้นไปที่กระบวนการที่ทำให้ประชาชนสามารถใช้ชีวิตปกติร่วมกับโรคโควิด-19 ได้ หรือที่เรียกกันว่า “นิวนอร์มัล” (New Normal) โดยให้ความสำคัญใน 3 ประเด็นหลัก ได้แก่

การศึกษาและออกแบบพฤติกรรมของปัจเจกชนที่จะต้องปรับตัวในการอยู่ร่วมกับโควิด-19 ไปอีกระยะหนึ่ง การสร้างระบบคัดกรองตรวจสอบกันเองที่เข้มแข็งในระดับชุมชน ซึ่งจะช่วยลดภาระของโรงพยาบาล และการมีระบบติดตามที่ทันสมัยเพื่อให้แต่ละคนรู้ความเสี่ยงของตนเอง และพื้นที่ ในส่วนของหัวข้อการสัมมนาครั้งต่อๆ มาจะกล่าวถึงประเด็นความเป็นธรรมในสังคมในหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นการเข้าถึงระบบสุขภาพ และกลไกที่เกี่ยวข้อง การเข้าถึงความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ และโอกาสต่างๆ การใช้เทคโนโลยีและโลกดิจิทัลที่กลายเป็นปัจจัยสำคัญในการใช้ชีวิตในโลกที่ต้องวันระยะห่างทางสังคม แต่ก็สร้างกลุ่มประชากรเปราะบางกลุ่มใหม่ที่ไม่สามารถเข้าถึงหรือขาดความรู้ขึ้นมา และรวมไปถึงงานกระบวนการยุติธรรมซึ่งเป็นภารกิจหลักของสถาบันฯ ซึ่งได้รับผลกระทบให้ต้องมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างเร่งด่วนไม่น้อยไปกว่าภาคส่วนอื่นๆ

พิธีการสัมมนานี้ได้รวบรวมเอาแนวคิดจากผู้เชี่ยวชาญและผู้เกี่ยวข้องในหลากหลายสาขา เพราะสถาบันฯ ตระหนักดีว่าในโลกปัจจุบัน ภาครัฐไม่สามารถดำเนินกิจกรรมเพื่อการพัฒนาที่ต่อเนื่องยั่งยืนได้โดยลำพัง การเปิดเมืองอย่างปลอดภัยและฟื้นฟูเศรษฐกิจในยุคนิวนอร์มัลเป็นเพียงความท้าทายประการหนึ่งของการก้าวสู่โลกสมัยใหม่ที่ทุกคนทุกภาคส่วนจะร่วมแรงร่วมใจ และแบ่งปันประโยชน์จากการพัฒนาในทุกมิติบนพื้นฐานของความเป็นธรรม

01

สำรวจ ด้านหน้ารับอาชญากรรม ที่เปลี่ยนไปในยุคโควิด-19

การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเป็นภารกิจโดยตรงของเจ้าหน้าที่ตำรวจ แต่ในช่วงวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 การปฏิบัติงานอยู่กับประชาชนอย่างใกล้ชิด ประกอบกับรูปแบบอาชญากรรมที่เปลี่ยนไป ทำให้ตำรวจต้องรับภาระหนักขึ้น และจำเป็นต้องมีการปรับระบบการทำงานให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

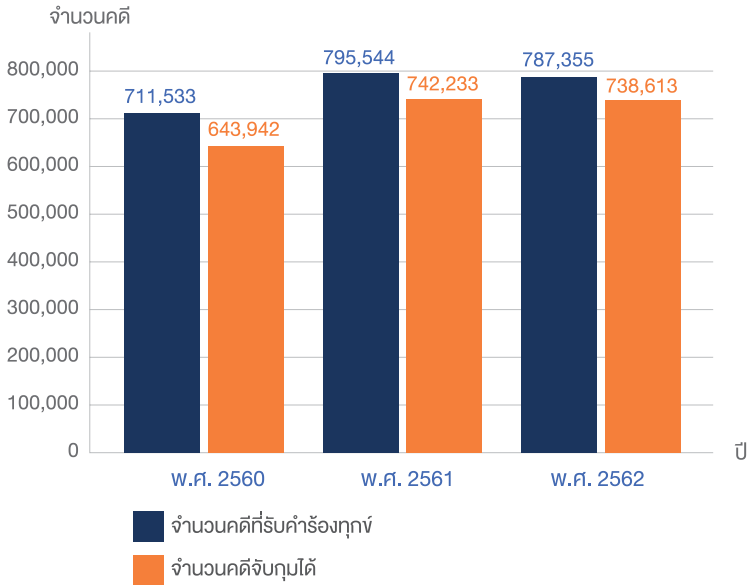

ส่วนหนึ่งในอำนาจหน้าที่ของตำรวจตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ มาตรา 6 คือการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญา และรักษาความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยของประชาชน และความมั่นคงของราชอาณาจักร

ตำรวจถือเป็นกลไกสำคัญในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม มีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหายาอาชญากรรม ดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน อำนาจความยุติธรรม และอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในหลายด้าน บทบาทของตำรวจมักจะเกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชน เพราะตำรวจคือผู้ช่วยเหลือพึ่งพาเมื่อประชาชนมีเหตุทุกข์ภัย อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ตำรวจยังมีอีกภารกิจสำคัญภายใต้การประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน นั่นก็คือ การร่วมกับทหาร สาธารณสุข ฝ่ายปกครอง ตั้งด่านตรวจและจุดคัดกรองทั่วประเทศ เพื่อจัดระเบียบการเดินทาง การจราจร การเฝ้าระวังหรือสังเกตอาการผู้เดินทาง และพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการติดโรค

จากข้อมูลสถิติจำนวนคดีของสำนักงานตำรวจแห่งชาติแสดงให้เห็นว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560-2562 มีจำนวนคดีที่รับคำร้องทุกข์ในแต่ละปีมากกว่า 700,000 คดี และมีจำนวนคดีจับกุมได้มากกว่าร้อยละ 90 ของคดีที่รับคำร้องทุกข์ทั้งหมด (นับเฉพาะคดีที่มีการบันทึกคำร้องทุกข์ในสารบบคดีอาญา และปรากฏเป็นเลขคดี)

สถิติจำนวนคดีที่รับคำร้องทุกข์ และจำนวนคดีจับกุมได้

ที่มา: สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

การจัดมาตรการป้องกันต่างๆ โดยเฉพาะการเว้นระยะห่างทางสังคม สามารถทำได้ดีสำหรับงานบริการประชาชนที่สถานีตำรวจ ทั้งแจ้งความ ร้องทุกข์ต่างๆ แต่ภารกิจอีกด้านของตำรวจคือการออกไปเป็นสายตรวจดูแลความปลอดภัยของประชาชน และการทำงานสืบสวนสอบสวนหรือเข้าจับกุมผู้กระทำความผิด ซึ่งเป็นส่วนงานที่จะปฏิบัติตามมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคมได้ยาก ยกตัวอย่างเหตุการณ์ชายพกอาวุธปืนที่ขึ้นลำแล้ว คาดเตรียมปล้นธนาคารย่านบางปะกง ตำรวจก็จำเป็นต้องเข้าจับกุมโดยที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงการสัมผัสตัวกับคนร้ายได้

ในขณะที่ลักษณะการทำงานของตำรวจต้องทำงานเป็นทีม ซึ่งหากมีตำรวจเพียงคนใดคนหนึ่งไปสัมผัสผู้ติดเชื้อ ต่อมาถูกตรวจพบว่าติดเชื้อ คนอื่นๆ ทั้งหมดก็就会被กักตัวไปด้วย บางกรณีก็อาจถึงขั้นต้องกักตัวกันทั้งโรงพักหรือทั้งแพลตฟอร์ม ที่ถือเป็นที่อยู่อาศัยหลักที่ตำรวจและครอบครัวอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนขนาดใหญ่ ซึ่งถ้าต้องถูกกักตัว การเว้นระยะห่างกับครอบครัวและเพื่อนตำรวจที่อยู่ใกล้กันก็เป็นเรื่องที่ทำได้ยาก

เจ้าหน้าที่ตำรวจมีความเสี่ยงจากการลงพื้นที่ที่เป็นแหล่งกระจายของโรค และจากการสัมผัสกับผู้ติดเชื้อ เพราะมีโอกาสสัมผัสหรือใกล้ชิดร่างกาย ละอองฝอยหรือสารคัดหลั่งของผู้อื่น อีกทั้งขาดความพร้อมในการป้องกัน เนื่องจากความไม่พร้อมของอุปกรณ์ ทรัพยากร และงบประมาณ รวมทั้งไม่มีแนวทางที่ชัดเจนในการป้องกันการติดเชื้อ และขาดการวางแผนล่วงหน้า ซึ่งหากเจ้าหน้าที่ตำรวจมีการติดเชื้อโควิด-19 อาจส่งผลกระทบต่อการทำงานของเจ้าหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยรวม กระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ ขาดกำลังพลในการปฏิบัติหน้าที่ กระทบต่อความปลอดภัยและความรู้สึกมั่นใจของประชาชน หรือกลายเป็นผู้แพร่กระจายเชื้อเอง

ข้อมูลจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เผยสถิติตำรวจทั่วประเทศที่ติดเชื้อโควิด-19 ระหว่างวันที่ 14 มีนาคม - 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2563 มีเจ้าหน้าที่ตำรวจในประเทศไทยติดเชื้อ 60 คน หายแล้ว 48 คน กักตัวเฝ้าติดตามอาการ 241 คน¹ โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องกักตัวที่บ้าน เนื่องจากยังไม่มีสถานที่กักตัวสำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจ อย่างไรก็ตาม การติดเชื้อของเจ้าหน้าที่ตำรวจในประเทศไทยยังมีอัตราค่อนข้างต่ำกว่าต่างประเทศ เช่น ในรัฐนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา มีเจ้าหน้าที่ติดเชื้อมากกว่า 1,400 คน²

ในประเทศเปรู มีเจ้าหน้าที่ติดเชื้อมากกว่า 9,000 คน และเสียชีวิต 170 คน³ หรือในรัฐมหาารากาประเทศอินเดีย มีเจ้าหน้าที่ตำรวจติดเชื้อสูงถึง 1,498 คน⁴

มาตรการเฉพาะหน้า

การทำงานในรูปแบบบริการที่โรงพักจะมีการจัดที่กันระหว่างผู้ร้องทุกข์ และเจ้าหน้าที่ตำรวจ มีการสวมหน้ากากอนามัย และการตั้งเจลล้างมือเพื่อป้องกัน แต่การทำงานในรูปแบบของเจ้าหน้าที่สายตรวจ และเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนจะไม่สามารถทำตามมาตรการสาธารณสุขที่กำหนดไว้ได้ตลอดเวลา ไม่สามารถรักษาระยะห่างจากคนร้ายได้ หากต้องใช้กำลังในการจับกุมและควบคุมตัว โดยไม่ได้มีเครื่องมือป้องกันใดๆ ซึ่งคดีส่วนใหญ่ มักมาจากการเล่นพนันหรือล่อลวงดื่มเหล้า ซึ่งผู้ต้องหาเหล่านี้มักไม่ได้มีการป้องกันหรือกลัวการระบาดของโควิด-19 อยู่แล้ว

ด้วยข้อจำกัดข้างต้นจึงจำเป็นต้องมีมาตรการการดูแลบุคลากรเหล่านี้ก่อนที่จะมีการติดเชื้อ โดยการเสริมสร้างองค์ความรู้ในเรื่องการป้องกันการติดเชื้อโควิด-19 จัดเตรียมอุปกรณ์ป้องกันตัวที่จำเป็น เช่น หน้ากากอนามัย

เฟสชีลด์ (face shield) ถุงมือ แอลกอฮอล์ การรักษาสุขภาพให้แข็งแรง การตรวจสอบข้อมูลพื้นที่เสี่ยงหรือบุคคลที่เสี่ยง และการจัดทำประกันความเจ็บป่วย รวมถึงการดูแลเมื่อเจ็บป่วยหรือติดเชื้อ โดยจะต้องได้รับการรักษาพยาบาลตามสิทธิ และออกมาตรการเพื่อลดการแพร่ระบาดของผู้ติดเชื้อต่อครอบครัวหรือเพื่อน อย่างไรก็ตาม ธรรมชาติของการเกิดโรคตามหลักระบาดวิทยามี 6 ระยะ คือ ระยะร่างกายปกติ ระยะของความเสี่ยง ระยะติดเชื้อ ระยะมีการป่วยที่ชัดเจน ระยะเกิดความพิการ และระยะหายหรือเสียชีวิต ทั้งนี้ การดูแลและป้องกันการติดเชื้อของเจ้าหน้าที่ตำรวจควรให้ความสำคัญกับ 3 ระยะแรก

แนวทางปฏิบัติการของตำรวจในสถานการณ์โควิด-19

จากงานวิจัยเกี่ยวกับการทำงานของตำรวจและเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมในสถานการณ์โควิด-19 ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้นำเสนอแนวทางในการปฏิบัติตัวของตำรวจในช่วงสถานการณ์โควิด-19 โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ มาตรการในการสร้างเสริมสุขภาพ และมาตรการรับวินิจัยและกักกันตัว

มาตรการในการสร้างเสริมสุขภาพ คือการป้องกันความเสี่ยงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น กับตำรวจจากการปฏิบัติหน้าที่ ตั้งแต่การเตรียมอุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล เช่น หน้ากากอนามัย เจลล้างมือ เฟสชีลด์ (face shield) ถุงมือยาง หรือแม้แต่ บางกรณีที่อาจต้องใช้ชุด PPE (Personal Protective Equipment) ซึ่งหน่วยงานจะต้องจัดสรรให้พร้อมสำหรับตำรวจทุกคน รวมทั้งควรจัดอบรม การใช้อุปกรณ์ที่ถูกต้อง นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการทำงานรูปแบบ นิวอร์มัลสำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจัดการกำลังพล โดยระบุว่า กำลังพล ที่ใช้ในงานสายตรวจ หรืองานสืบสวน ซึ่งมีความเสี่ยงควรมีหลายชุด และวางกติกาไม่ให้กำลังพลแต่ละชุดเข้ามาใช้ชีวิตใกล้กัน เพราะหากมีชุดหนึ่ง ต้องกักตัว ก็จะมีกำลังพลชุดอื่นๆ ปฏิบัติหน้าที่แทนได้ รวมถึงต้องคำนึงถึง การจัดกำลังพลสำรองด้วย

ส่วนในทางยุทธวิธีเข้าจับกุมที่ต้องสัมผัสใกล้ชิดกับคนร้ายหรือผู้ต้องสงสัย ได้มองถึงความเป็นไปได้ที่จะมีการจัดอบรมให้ความรู้และทักษะแก่เจ้าหน้าที่ ตำรวจในการใช้อุปกรณ์ส่วนบุคคลและการปฏิบัติตัวเพื่อหลีกเลี่ยงการจับต้อง สารคัดหลั่ง หรือแม้แต่การตั้งด่านคัดกรองต่างๆ ก็ต้องมีแนวทางปฏิบัติที่เป็น คู่มือ เช่น ไม่ชะโงกศีรษะเข้าไปในรถยนต์ ไม่จับหรือแตะต้องรถยนต์ หรือ แม้แต่การกำชับให้ใช้อุปกรณ์ส่วนบุคคลเท่านั้นตลอดการปฏิบัติหน้าที่ รวมถึง ต้องมีการวางแผนสำหรับประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การตรวจการส่งต่อรักษา และการกักกันตัว

ด้านมาตรการรับวินิจฉัยและกักกันตัว เป็นมาตรการที่ครอบคลุมทั้งแนวทาง ในการค้นหาเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ติดเชื้อและแนวทางการกักตัวของเจ้าหน้าที่ ในกระบวนการยุติธรรมทุกหน่วยงานอย่างเป็นระบบ โดยเสนอว่า หากมีเจ้าหน้าที่ ตำรวจที่ต้องสงสัยว่าจะติดเชื้อโควิด-19 ต้องรีบจำแนกกลุ่มเจ้าหน้าที่เหล่านี้

ออกมาและพิจารณาว่าเข้าเงื่อนไขใดบ้างตามอาการ เช่น ต้องการกักตัว หรือต้องตรวจวินิจฉัยโรคทันที หากพิจารณาแล้วว่าต้องกักตัว จะต้องดำเนินการกักตัวอย่างเป็นระบบ และต้องคำนึงถึงสถานที่ที่จะใช้ในการกักตัวของเจ้าหน้าที่ว่าเหมาะสมหรือไม่

หากที่พักอาศัยของเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่เหมาะสมสำหรับการกักตัว หรือสร้างความยากลำบากต่อการกักตัว หน่วยงานจะต้องเข้ามามีบทบาทในการจัดหาทรัพยากรให้เป็นศูนย์กักกันตัวชั่วคราว เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อครอบครัว เพื่อนร่วมงาน หรือชุมชนรอบข้าง

นอกจากนี้มาตรการปรับเปลี่ยนการตรวจตราการสอบสวน หรือการหาหลักฐานของเจ้าหน้าที่ตำรวจให้เป็นในรูปแบบออนไลน์เพื่อเป็นการเพิ่มช่องทางการรับแจ้งความจากประชาชน ก็สามารถช่วยลดความเสี่ยงต่อการติดเชื้อโควิด-19 ได้

มาตรการที่น่าสนใจของต่างประเทศ

หลายประเทศมีการออกมาตรการการป้องกันการติดเชื้อโควิด-19 ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เช่น ประเทศนิวซีแลนด์ มีการจัดเตรียมชุดอุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล ประเทศเกาหลีใต้มีระบบการจัดการโดยมีสายบังคับบัญชาเข้ามากำกับดูแลโดยเฉพาะ มีการแบ่งงานอย่างเป็นระบบ มีการจัดเตรียมอุปกรณ์การป้องกัน โดยหน่วยงานกลางเป็นผู้จัดสรรให้ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ลงไปในพื้นที่เสี่ยง มีการระบุพื้นที่เสี่ยง มีการให้ความรู้ในการป้องกันตนเอง และการใช้อุปกรณ์ป้องกันที่ถูกต้อง ยานพาหนะที่ใช้ในการขนส่งมีการทำความสะอาดอย่างต่อเนื่อง มีการสำรองอุปกรณ์ให้กับผู้ต้องหาและเจ้าหน้าที่

ในมุมมองของความรุนแรงในครอบครัวหรือความรุนแรงต่อผู้หญิงซึ่งถูกกระทำโดยคนในครอบครัวมีแนวโน้มสูงขึ้นมากจากการปิดเมือง เนื่องจากการเข้าถึงความช่วยเหลือลดลง ซึ่งหลายประเทศพยายามออกมาตรการที่จะช่วยเหลือเหยื่อ เช่น ประเทศสเปนและประเทศอิตาลีจัดให้โรงแรมเป็นสถานที่พักชั่วคราวให้กับผู้ถูกทำร้าย ประเทศสิงคโปร์ออกแพ็คเกจความช่วยเหลือจากรัฐผ่านการให้เงินสนับสนุนและความช่วยเหลือทางเทคนิคต่างๆ ให้กับหน่วยงานที่ดูแลผู้ได้รับผลกระทบให้สามารถดำเนินงานต่อไปได้ ประเทศออสเตรเลียประกาศให้งบประมาณเพื่อใช้รับมือกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวโดยใช้งบประมาณไปกับระบบโทรศัพท์ที่เป็นหนึ่งในระบบความช่วยเหลือในเรื่องนี้ และประเทศฝรั่งเศสได้ออกแบบให้ร้านขายยาเป็นจุดขอความช่วยเหลือโดยผู้ถูกกระทำสามารถพูดรหัสลับว่า “ขอหน้ากากเบอร์ 19” แล้วพนักงานขายจะให้ความช่วยเหลือในการประสานตำรวจและหน่วยงานต่างๆ

อาชญากรรมในต่างประเทศ เมื่อคนต้องอยู่บ้าน

ในช่วงการระบาดของโควิด-19 สถิติจากหลายประเทศเผยให้เห็นว่า เมื่อมีการปิดเมือง อาชญากรรมในรูปแบบทั่วไป เช่น การลักทรัพย์ในบ้านเรือน หรือการค้ายาเสพติดในท้องถนนมีแนวโน้มที่จะลดลง โดยเฉพาะในทวีปยุโรป ขณะที่อาชญากรรมใหม่ๆ อาทิ อาชญากรรมในโลกออนไลน์มีจำนวนมากขึ้น เนื่องจากการเมื่อมีการปิดเมืองมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อเข้าถึงข้อมูลมากขึ้น และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ มีการสร้างโดเมนในทางที่ผิด เช่น การหลอกลวงขายสินค้า การหลอกลวงขายยารักษาโควิด-19 หรือการหลอกลวงเอาข้อมูลส่วนบุคคล อีกทั้งในประเทศที่ยากจน เช่น เยเมน อินเดีย พบอาชญากรรมในบริบทใหม่ๆ เช่น การขโมยนำมาใช้ในการเกษตร เป็นต้น

แม้ว่าการปิดเมืองหรือพรมแดนจะทำให้องค์กรอาชญากรรมก่ออาชญากรรมอย่างการนำเข้าสินค้าผิดกฎหมายหรือการค้ามนุษย์ได้ยากขึ้น แต่อาจทำให้องค์กรอาชญากรรมเหล่านี้มีการปรับรูปแบบการดำเนินงานผิดกฎหมายโดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย อาทิ การใช้โดรนในการขนส่งยาเสพติด โดยเฉพาะในพื้นที่ที่รัฐเข้าไม่ถึง

¹ ข้อมูล 5 พฤษภาคม 2563. Nation. สืบค้น <https://www.nationtv.tv/main/content/378774929>

² ข้อมูล 1 เมษายน 2563. CNBC. สืบค้น <https://www.cnbc.com/2020/04/01/more-than-1000-new-york-city-police-officers-are-infected-with-coronavirus.html>

³ ข้อมูล 12 มิถุนายน 2563. MercoPress. สืบค้น <https://en.mercopress.com/2020/06/12/peru-170-police-officers-have-died-of-covid-19-and-10-000-have-been-infected>

⁴ ข้อมูล 6 มิถุนายน 2563. Hindustantimes. สืบค้น <https://www.hindustantimes.com/mumbai-news/over-1-700-mumbai-police-personnel-infected-with-covid-19-121-new-cases-in-last-four-days/story-TJKxvyHBPsfdae60TPKELM.html>

บันทึก

บันทึก

ระบบศาลอิเล็กทรอนิกส์ กับการพิจารณาคดีออนไลน์ นิวรณ์มัลเพื่อลดการระประชาชน

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาถือเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม เป็นช่องทางให้ประชาชนใช้เป็นที่พักพิงเพื่อยุติความขัดแย้งต่างๆ อย่างสันติ กระบวนการยุติธรรมทางอาญาจึงเป็นกลไกหลักของรัฐบาลไทยหนึ่งที่สัมพันธ์กับผู้คนจำนวนมาก หากประชาชนเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมก็จะเชื่อมั่นในความสงบสุขปลอดภัยของตนด้วย

การปกครองในระบบประชาธิปไตย เป็นการปกครองที่อำนาจสูงสุดเป็นของประชาชน โดยมีการแบ่งแยกอำนาจออกเป็น 3 ฝ่าย เพื่อให้เกิดการตรวจสอบและถ่วงดุลกัน ได้แก่ อำนาจอบริหาร อำนาจนิติบัญญัติ และอำนาจตุลาการ สำหรับอำนาจตุลาการเป็นอำนาจที่ดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรม ผ่านการยุติข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในสังคม และเป็นอำนาจที่ยึดโยงกับอำนาจของประชาชนน้อย หากเทียบกับอำนาจฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ เนื่องจากฝ่ายตุลาการมีสถานะพิเศษและมีหน้าที่สำคัญอย่างยิ่งในการอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชน จึงจำเป็นต้องออกแบบให้ฝ่ายตุลาการมีอิสระในการปฏิบัติงาน ไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลหรือการบังคับของอำนาจฝ่ายใด เพื่อให้การพิจารณาพิพากษารอคดีเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย เป็นธรรม และปราศจากอคติ

สถาบันตุลาการของไทย ประกอบด้วยศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง ศาลทหาร และศาลยุติธรรม ตามหลักแล้วระบบศาลของไทยเป็นระบบศาลคู่ซึ่งเป็นระบบที่ให้ศาลยุติธรรมมีอำนาจหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทคดีแพ่งและคดีอาญาหรือคดีพิพาทระหว่างเอกชนกับเอกชนโดยทั่วไป ส่วนการวินิจฉัยชี้ขาดคดีปกครองหรือคดีที่เอกชนพิพาทกับฝ่ายปกครองเกี่ยวกับการใช้อำนาจทางปกครองนั้นอยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลปกครอง ซึ่งมีระบบศาลและระบบผู้พิพากษาแยกต่างหากจากระบบศาลและระบบผู้พิพากษาของศาลยุติธรรม

ศาลยุติธรรมจึงมีหน้าที่อำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนทุกคนอย่างเสมอภาค พร้อมทั้งพัฒนาการอำนวยความยุติธรรมให้ทุกคนสามารถเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียมกันตามหลักนิติธรรม โดยมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั้งหมด เว้นแต่คดีนั้นเป็นคดีที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลอื่น ดังนั้น ศาลยุติธรรมจึงเสมือนเป็นศาลทั่วไปที่ประชาชนรู้จักและเกี่ยวข้องมากที่สุด

วิธีพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมในประเทศไทยนั้นเป็นระบบกล่าวหา ซึ่งโดยปกติแล้วศาลจะวางตัวเป็นกลางและไม่เข้าไปสอบถามพยาน โดยไม่จำเป็น ดังนั้น บทบาทของศาลภายใต้ระบบนี้จะเป็นเพียงผู้ตัดสินคดีเท่านั้น แต่ในปัจจุบันได้มีการบัญญัติกฎหมายกำหนดให้ศาลยุติธรรมนำวิธีพิจารณาคดีในระบบไต่สวนไปใช้ในการพิจารณาพิพากษาคดีบางประเภทได้ จึงอาจกล่าวได้ว่าระบบพิจารณาคดีและสืบพยานของไทย ได้นำหลักจาก ทั้งระบบกล่าวหาและระบบไต่สวนมาใช้ผสมผสานกัน แต่การดำเนินคดีในศาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของผู้พิพากษาและการสืบพยานหลักฐานยังคง ยึดหลักของระบบกล่าวหาอยู่เป็นส่วนใหญ่

ระบบศาลยุติธรรม

ศาลยุติธรรมตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มีอยู่ทั่วราชอาณาจักร โดยระบบศาลยุติธรรมสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลชั้นอุทธรณ์ ศาลชั้นฎีกา รวมเป็นศาลทั่วราชอาณาจักรจำนวน 272 ศาล (ไม่นับรวม 9 ศาลสาขา)

ศาลชั้นต้น เป็นชั้นแรกในการพิจารณาคดีตามกระบวนการของศาล โดยจะทำการไต่สวน สืบพยานวัตถุ บุคคล จนไปถึงการตัดสินชี้ขาดเป็นชั้นแรก

ศาลอุทธรณ์ เป็นชั้นต่อมา โดยหากศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาออกมาแล้วเกิดความไม่พอใจคำตัดสิน สามารถขอยื่นอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์เพื่อพิจารณาคดีนี้อีกครั้ง โดยทั่วไปสามารถอุทธรณ์ทั้งในปัญหาข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริง รวมถึงดุลยพินิจของศาล ซึ่งอาจยืนยันคำตัดสินเดิมจากศาลชั้นต้นหรือเปลี่ยนแปลงคำตัดสินก็ได้เช่นกัน ขึ้นอยู่กับรูปคดี พยานหลักฐาน

ศาลฎีกา เป็นศาลชั้นสูงสุด โดยกระบวนการศาลฎีกาจะเหมือนกับศาลอุทธรณ์ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการฎีกา และมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดคดีที่ศาลฎีกามีอำนาจวินิจฉัยได้ตามกฎหมายเฉพาะ แต่หากคดีใดมีปัญหาสำคัญไม่ว่าจะเป็นปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมาย ประธานศาลฎีกาเห็นว่าควรให้วินิจฉัยโดยที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกา ประธานศาลฎีกามีอำนาจสั่งให้นำปัญหาดังกล่าวเข้าสู่การวินิจฉัยโดยที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกา⁵ ซึ่งไม่ว่าผลคำพิพากษาจะออกมาเป็นอย่างไร ถือว่าสิ้นสุดลงแล้วตามกฎหมาย

ทั้งนี้ แม้การดำเนินคดีจะมีเป้าหมายสำคัญคือการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ และเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม แต่การดำเนินคดีแม้จะเป็นภารกิจที่รัฐกระทำเพื่อประโยชน์สาธารณะ แต่ขณะเดียวกันการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษก็เป็นการกระทำที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเช่นกัน ดังนั้นการดำเนินคดีจึงต้องเป็นกระบวนการใช้อำนาจภายใต้หลักนิติรัฐ และต้องเป็นกระบวนการตรวจสอบความจริงของเรื่องที่กล่าวหาเพื่อชี้ขาดเรื่องที่กล่าวนั้น โดยอยู่บนพื้นฐานของการค้นหาความจริงเพื่อรักษาประโยชน์สาธารณะ และการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามที่กฎหมายกำหนด

การออกนโยบายของศาลนั้นจึงต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของผู้ที่จะได้รับผลกระทบจากนโยบายนั้น โดยเฉพาะ ประชาชน คู่ความ บุคคลในกระบวนการยุติธรรมทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็น ตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ เพราะความยุติธรรมไม่ได้มีแค่ต่อผู้ต้องหาเพียงอย่างเดียว ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้เสียหายและสาธารณชนด้วย

ประธานศาลฎีกาได้ออกนโยบายปี พ.ศ. 2562 – 2563

- ยกกระตักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของผู้ต้องหาและจำเลย โดยคำนึงถึงเหตุอาชญากรรมและความสงบสุขของสังคม
- ยกระดับมาตรฐานการพิจารณาพิพากษา เพื่อให้ความยุติธรรมเป็นที่ประจักษ์ โดยให้มีการพิจารณาคดีให้มีความยุติธรรม มีความละเอียดรอบคอบ อาทิ การให้ความสำคัญกับการอ่านสำนวน พยานหลักฐาน และตรวจสอบอย่างถี่ถ้วน

- นำเทคโนโลยีมาสนับสนุนการอำนวยความสะดวก การพิจารณาพิพากษาคดี และการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยคำนึงถึงช่องทางอื่นที่สะดวกและประหยัดสำหรับประชาชนที่ยังไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้
- เสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบการบริหารงานบุคคลด้วยการสร้างความสมดุลระหว่างจริยธรรม ระบบอาวุโส และความรู้ความสามารถ

นายสรวิช เบญจกุล เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม นายผยง ศรีวณิช กรรมการผู้จัดการใหญ่ ธนาคารกรุงไทย ร่วมแถลงข่าวการยกระดับระบบศาลดิจิทัลสู่ระบบการยื่นคำฟ้องอิเล็กทรอนิกส์ (e-Filing) Version 3 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพิจารณาพิพากษาคดี และความสะดวกสบายให้กับผู้ใช้งานมากยิ่งขึ้น

- สนับสนุนบทบาทของศาลในการบังคับใช้กฎหมายที่ส่งเสริมสิ่งแวดล้อมและไม่ก่อภาระหรือเป็นผลร้ายต่อประชาชนและสังคม หรือ Green Court อันเป็นการสร้างความยุติธรรมให้เป็นสีเขียว และเป็นความยุติธรรมตามธรรมชาติที่สะท้อนถึงหลักนิติธรรม

จากนโยบายดังกล่าว จะเห็นได้ว่า กระบวนการยุติธรรมของไทยมีความพยายามที่จะปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาเพื่อให้ทันโลกยุคดิจิทัลซึ่งใช้ประโยชน์จากนวัตกรรมเทคโนโลยีมากขึ้น

ระบบศาลอิเล็กทรอนิกส์ในศาลยุติธรรมไทย

ศาลยุติธรรมเป็นหนึ่งในองค์กรภาครัฐที่มีภารกิจในการพิจารณาพิพากษาคดีเพื่ออำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชน ซึ่งปัจจุบันศาลยุติธรรมประสบปัญหาดิลินศาล จึงทำให้ต้องนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาระบบงานเพื่อให้การปฏิบัติงานสะดวก รวดเร็วยิ่งขึ้นซึ่งเทคโนโลยีสารสนเทศที่นำมาประยุกต์ใช้ เรียกว่า Electronic Court หรือ e-Court

ระบบ e-Court ในประเทศไทยถูกนำมาใช้เป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2553 เพื่อสนับสนุนการพัฒนางานศาลเกี่ยวกับการบริหารสำนวนคดี และอำนวยความสะดวกให้แก่คู่ความตามนโยบายของคณะผู้บริหาร โดยมีแนวคิดพื้นฐาน คือ ใช้งบประมาณให้น้อยที่สุด ใช้เครื่องมือที่มีอยู่แล้วรับเข้ากับระบบงานของศาล โดยต้องไม่กระทบต่อการทำงานของผู้พิพากษา ะมัดระวังผลกระทบของกฎหมาย และการรักษาความลับของคู่ความ

ศาลยุติธรรมของไทยได้นำเทคโนโลยีมาใช้พัฒนาระบบงานต่างๆ เพื่อให้อำนวยความสะดวกให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก เสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด และเท่าเทียมกัน สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของกรอบแผนงานระดับสากลเพื่อความเป็นเลิศทางการศาล 4 เรื่องหลัก ได้แก่

- ระบบการยื่นคำฟ้องทางอิเล็กทรอนิกส์ คู่ความหรือผู้เกี่ยวข้องสามารถยื่นคำฟ้องคดีแพ่งทุกประเภทผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ที่สร้างขึ้นเฉพาะ โดยไม่ต้องเดินทางไปศาล และมีระบบการชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาสนับสนุน 19 ศาลทั่วประเทศ โดยมีเป้าหมายเพิ่มจำนวนศาลที่รองรับระบบอิเล็กทรอนิกส์ให้มากขึ้นในอนาคต
- การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับตรวจสอบและจำกัดการเดินทางของบุคคลในการปล่อยตัวชั่วคราวระหว่างศาลพิจารณา หลายกรณีไม่จำเป็นต้องใช้หลักทรัพย์หรือบุคคลค้ำประกัน แต่ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ หรือ EM เป็นเครื่องควบคุม เพื่อแก้ปัญหาคความเหลื่อมล้ำในสังคมและมีส่วนช่วยลดความแออัดในเรือนจำ
- การจัดตั้งศูนย์อำนวยความสะดวกยุติธรรมอิเล็กทรอนิกส์ เป็นศูนย์ให้บริการสืบพยาน การแปลภาษาต่างประเทศ 28 ภาษา รวมภาษาถิ่น และภาษามือผ่านระบบวิดีโอคอนเฟอเรนซ์ไปยังศาลที่ร้องขอ ช่วยประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายของพยานบุคคล ผู้เชี่ยวชาญ และล่าม เมื่อไม่ต้องเดินทางไปศาลในภูมิลำเนาอื่น
- การส่งเอกสารและการประกาศนัดไต่สวนโดยวิธีการลงโฆษณาทางสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นระบบอิเล็กทรอนิกส์กลางสำหรับนัดไต่สวนคำร้องขอต่างๆ แทนประกาศหนังสือพิมพ์หรือการลงโฆษณาประกาศคำฟ้องและเอกสารทางคดีอื่นในกรณีที่ไม่สามารถส่งเจ้าพนักงานศาลหรือวิธีอื่นได้ ทำให้คู่ความและประชาชนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายประกาศหนังสือพิมพ์และลดขั้นตอนกระบวนการพิจารณาคดีของศาล สามารถ

สืบค้นข้อมูลได้ มีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยและประทับ
รับรองเวลาในเอกสารที่ประกาศทุกครั้ง

นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาเทคโนโลยีอีกหลายอย่าง ทั้งส่วนการให้บริการ
ประชาชนในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและส่วนระบบการบริหาร
จัดการคดี ตลอดจนการเก็บและประมวลผลข้อมูล เพื่อการวางแผนพัฒนา
ศาลยุติธรรมในอนาคต

ลดการคุมขังที่ไม่จำเป็น แนวทางแก้ไขช่วงโควิด-19

เมื่อมีการกระทำผิดทางอาญาเกิดขึ้นในสังคม ย่อมต้องมีการหามาตรการเพื่อจัดการกับผู้กระทำความผิดและเยียวยาผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยการลงโทษก็จะลดหลั่นกันไปตามความร้ายแรงของการกระทำผิดนั้น ซึ่งในบรรดาโทษทั้งหมด โทษจำคุกเป็นโทษที่ถูกนำมาใช้มากที่สุด และเป็นโทษที่จำกัดสิทธิเสรีภาพและกระทบต่อชื่อเสียงและชีวิตความเป็นอยู่มากที่สุดเช่นกัน ดังนั้น ในกรณีความผิดเล็กน้อย หรือเป็นความผิดที่ไม่ได้เป็นความผิดในตัวเองแต่เป็นการกระทำที่กฎหมายกำหนดให้เป็นความผิด (Mala Prohibita) และไม่ได้กระทบต่อความสงบเรียบร้อยในสังคมอย่างรุนแรงหรือเป็นความผิดร้ายแรง โทษจำคุกอาจไม่เหมาะสมเสมอไป เนื่องจากระยะเวลาการจำคุกที่สั้นอาจไม่เพียงพอที่จะแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และยังเป็นการเพิ่มปัญหานักโทษล้นคุก อีกทั้งยังเป็นการตีตราแก่ผู้กระทำความผิดและครอบครัวผู้กระทำความผิดอีกด้วย และที่สำคัญยังส่งผลกระทบต่อระบบการทำงานของกระบวนการยุติธรรมในเกือบทุกด้าน การคุมขังโดยไม่จำเป็นจึงอาจก่อให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี มาตรการทางเลือกอื่นที่ไม่ใช่การคุมขัง เช่น การปล่อยตัวชั่วคราวหรือการขอประกันตัว การลดการเรียกหลักประกัน การลงโทษปรับ การคุมประพฤติ การทำงานบริการสังคม หรือการควบคุมโดยใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ จึงเป็นสิ่งที่ควรนำมาพิจารณาเพื่อเพิ่มความปลอดภัยให้สังคมและลดการคุมขังที่ไม่จำเป็นในทุกชั้นตอน

ด้วยเหตุนี้ ในขั้นตอนการดำเนินกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดี ศาลยุติธรรมจึงได้เริ่มการดูแลสิทธิในการปล่อยตัวชั่วคราวโดยไม่มีวันหยุดเพื่อเป็นการเพิ่มเวลาทำงานในการให้บริการแก่ประชาชน ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ต้องหาในการยื่นคำร้องขอประกันตัวได้ทันภายในกำหนดและนับเป็นช่องทางหนึ่งที่ช่วยลดโอกาสในการควบคุมตัวบุคคล

มาตรการเชิงรุกโดยการนำคนออกจากคุก บุคลากรศาลได้ดำเนินการโดยเข้าไปสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง เพื่อสอบถามในเรื่องการไม่ขอประกันตัวแม้ว่าความผิดจะไม่ร้ายแรง ซึ่งพบว่าคนจำนวนหนึ่งไม่มีความรู้และความเข้าใจในกระบวนการยุติธรรม รวมถึงคนยากจนไม่มีหลักทรัพย์ที่จะประกันตัวซึ่งจริงๆ แล้ว แต่เดิมการขอลปล่อยตัวชั่วคราวนั้นสามารถยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้พิจารณาปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราวโดยต้องมีประกันหรือมีประกันและหลักประกัน หรือไม่ต้องมีประกันก็ได้ ภายในเวลาที่กำหนดโดยการปล่อยตัวชั่วคราวโดยไม่มีหลักประกันนั้น เป็นการปล่อยชั่วคราวโดยไม่ต้องทำสัญญาประกันและไม่ต้องมีหลักประกันแต่อย่างใดเพียงแต่ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยสาบานหรือปฏิญาณตนว่าจะมาตามนัดหรือหมายเรียกเท่านั้น⁵

ฉะนั้น จึงเป็นเรื่องสำคัญมากที่ควรมีการทำความเข้าใจและให้ความรู้สิทธิในการที่จะได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว และส่งเสริมให้มีการยื่นคำร้องขอลปล่อยชั่วคราวแบบเรียบง่ายที่สุด โดยไม่ต้องเสนอหลักประกันมาพร้อมคำร้องขอประกัน ซึ่งจะทำให้ผู้ต้องขังที่ไม่มีหลักทรัพย์ในการยื่นขอลปล่อยตัวชั่วคราวได้มีโอกาสที่จะได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวมากขึ้นเพื่อลดการคุมขังที่ไม่จำเป็นในทุกขั้นตอน (สอบสวน พิจารณา พิพากษา) อย่างไรก็ตามการดำเนินการในรูปแบบนี้จะต้องมีการประเมินความเสี่ยง

“การประเมินความเสี่ยงหลบหนี” คือแบบฟอร์มใหม่ที่ใช้แทน “หลักทรัพย์” ในการประกันตัว ลดความเหลื่อมล้ำคนรวย-คนจน โดยการประเมินความเสี่ยงที่จะหลบหนีจะถูกใช้เป็นหลักเกณฑ์ใหม่ในการพิจารณาปล่อยตัวชั่วคราว แทนการกำหนดวงเงินประกันตัวไว้สูงๆ เพราะถูกมองว่า ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างคนรวยกับคนจน ซึ่งแม้จะถูกกล่าวหาในความผิด

แบบเดียวกัน แต่คนรวยสามารถประกันตัวออกไปสู่คดีได้ ขณะที่คนจนต้องอยู่ในเรือนจำพร้อมทั้งต่อสู้อคดี ซึ่งในท้ายที่สุดอาจจะเป็นผู้บริสุทธิ์

เอกสารสำคัญที่ใช้ในการประเมินความเสี่ยงที่เรียกว่า “คำร้องใบเดียว” ซึ่งเป็นคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวที่ไม่ต้องเสนอหลักประกันใดๆ ยังไม่ต้องบอกว่ามีหรือไม่มีอะไร เพราะศาลอาจจะไม่ได้ประกันอะไรเลยก็เป็นได้ หากโทษไม่เกิน 10 ปี ศาลอาจปล่อยตัวชั่วคราวโดยไม่มีประกัน หรือมีประกันโดยเพียงทำสัญญาไว้แต่ไม่ต้องมีหลักทรัพย์มาประกัน

โดยมาตรการเชิงรุกนี้มีศาลต้นแบบทั้งหมด 10 แห่ง เป็นศาลส่วนกลาง 1 แห่ง คือ ศาลอาญานบุรี และกระจายไปตามศาลภาคต่างๆ 9 ภาค คือศาลอาญานบุรี ศาลจังหวัดธัญบุรี ศาลจังหวัดนครนายก ศาลจังหวัดนครราชสีมา ศาลจังหวัดมหาสารคาม ศาลจังหวัดลำพูน ศาลจังหวัดกำแพงเพชร ศาลจังหวัดกาญจนบุรี ศาลจังหวัดภูเก็ต และศาลจังหวัดนาทวี โดยมีเป้าหมายว่าภายในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2563 ศาลชั้นต้นร้อยละ 70 จากทั้งหมด 269 ศาล จะดำเนินการตามมาตรการเชิงรุกได้สำเร็จ และภายในเดือนกันยายน พ.ศ. 2563 จะทำให้ศาลชั้นต้นทุกแห่งดำเนินการได้ ซึ่งผลจากมาตรการเชิงรุกนี้จะทำให้ผู้ต้องขังระหว่างไต่สวนพิจารณาคดีของศาลชั้นต้นมีจำนวนลดลง

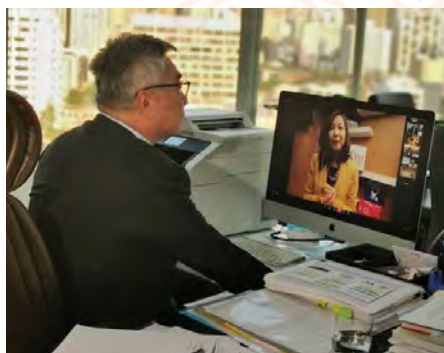
ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 นี้ ศาลยุติธรรมเองก็เป็นหนึ่งในหน่วยงานราชการที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตินี้ โดยพบว่ามีการยื่นคำร้องขอรับการปล่อยตัวชั่วคราวมีมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ศาลฎีกาเองได้มองเห็นถึงผลกระทบจากสถานการณ์ดังกล่าว เพื่อเป็นการลดความแออัดในเรือนจำ อันจะนำไปสู่การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 และลดผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่ประชาชนต้องว่างงานหรือขาดรายได้ รวมถึงแนวทางการใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาและมีคำสั่งคำขอประกันเดิมจึงอาจไม่เหมาะสม ศาลฎีกาจึงได้ออกมาตรการสำหรับสถานการณ์นี้ว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ไม่เคยถูกคุมขังมาก่อน หรือเคยได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว หรือมีคำพิพากษาไม่เกิน 5 ปี แม้ว่าจะไม่อุทธรณ์ ฎีกา หรือยังไม่ได้รับอนุญาตให้อุทธรณ์ ฎีกา ศาลอาจอนุญาตให้ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวโดยกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับที่อยู่จำเลย ให้มารายงานตัวต่อศาลทุกที่วันการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Monitoring หรือ EM) ติดตามตัว เพื่อตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทางของผู้ต้องหา หรือการตั้งผู้กำกับดูแล ในกรณีที่

จำเลยไม่มีญาติพี่น้องที่จะดูแลได้ โดยศาลจะสอบถามไปยังผู้ที่เขาวางใจ ให้ความเคารพ หรือเป็นที่เชื่อถือในชุมชน โดยศาลหลายแห่งได้จัดตั้ง ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ผู้นำชุมชนมาเป็นผู้กำกับดูแลแทนการเดินทางมา รายงานตัวต่อศาลโดยตรง ซึ่งศาลได้ทำ MOU กับกระทรวงมหาดไทย มาหลายปีแล้วโดยจะมีค่าตอบแทนให้ ซึ่งมาจากเงินค่าปรับของผู้ต้องหาเหล่านี้ สร้างความมั่นใจให้กับชุมชนมากขึ้นด้วย

อีกกลุ่มที่ถูกกักขังในเรือนจำคือ กลุ่มคนที่ได้รับโทษกักขังแทนการเสียค่าปรับ รองประธานศาลฎีกาเห็นว่า “คนกลุ่มนี้มีความผิดเพียงโทษปรับ ไม่ควรต้อง มาอยู่ในเรือนจำ” แต่เนื่องจากบางรายไม่มีเงินสำหรับการชำระค่าปรับ โดยกฎหมายคิดอัตราจำคุกแทนค่าปรับ 500 บาทต่อวัน แต่จริงๆ แล้วกฎหมาย ให้สิทธิที่จะไม่ต้องถูกจำคุกด้วยการทำงานบริการสังคมและบริการ สาธารณประโยชน์ได้แทนค่าปรับ เช่น งานในโรงพยาบาล กวาดถนน ทำความสะอาด แต่หากไม่มีการตัดสินใจทันที ณ ตอนนั้น ก็อาจมีการคุมขัง ไว้ก่อน ทั้งนี้ ศาลที่เชียงใหม่ได้นำมาตรการการปล่อยตัวชั่วคราวไปปรับใช้ โดยให้คำแนะนำต่อผู้ถูกกักขังแทนการชำระค่าปรับว่าสามารถให้มีการยื่นคำร้องขอทำงานบริการสังคมและบริการสาธารณประโยชน์ต่อศาลได้ ซึ่งเป็นอีกทางหนึ่งที่สามารถลดการคุมขังโดยไม่จำเป็นได้

ด้านความกังวลต่อความปลอดภัยของสังคมจากการปล่อยตัวชั่วคราวนั้น ทางศาลได้นำแบบประเมินความเสี่ยงหลบหนีมาใช้ ซึ่งแบบประเมินนั้น ถูกพัฒนามาจากงานวิจัยด้านพฤติกรรมศาสตร์ ที่สำนักงานศาลยุติธรรม ได้ทำงานร่วมกับสถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรพืชพันธุ์ธัญญาหาร และมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร เป็นงานวิจัยที่มีตัวชี้วัดและมีผลคำนวณเชิงสถิติ ชี้ว่าใครมีความเสี่ยงสูง กลาง หรือต่ำ ที่จะหลบหนี

ปัญหาการพิจารณาคดีในช่วงโควิด-19

จากสถิติคดีปี พ.ศ. 2561 นั้น คดีที่ดำเนินการสำเร็จภายใต้ศาลชั้นต้นมีสูงถึง 599,846 คดี หรือคิดเป็นร้อยละ 94.03 ของคดีทั้งหมด โดยข้อหาสูงสุด 5 อันดับ ที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลชั้นต้น ในปี พ.ศ. 2561 พบว่า อันดับ (1) คือ พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (2) พ.ร.บ.จราจรทางบก (3) พ.ร.บ.การพนัน (4) พ.ร.บ.อาวุธปืนฯ และ (5) ความผิดฐานลักทรัพย์ ซึ่งในอันดับที่ 1-4 จะเห็นได้ว่าเป็นความผิดที่ไม่มีเหยื่อ หรือความผิดตามที่กฎหมายกำหนด ที่มีน้ำหนักอาชญากรรมน้อย แต่กลับใช้พื้นที่ของศาลยุติธรรมมาก⁶

อีกทั้งการพิจารณาคดีตามปกติในแต่ละครั้งต้องกระทำโดยเปิดเผย ต่อที่สาธารณะ เมื่อเกิดการแพร่ระบาดของโควิด-19 ศาลจำเป็นต้องลดจำนวน คนที่เข้าห้องพิจารณาคดี เพื่อหลีกเลี่ยงการแพร่เชื้อไวรัส ศาลจึงได้ประกาศ นโยบายและกำหนดหลักเกณฑ์ในการเลื่อนคดี คือหากคดียุติไม่ได้ ก่อความเสียหายต่อคู่ความ หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งให้มีการเลื่อนคดีได้ เพื่อไม่ให้เกิดการเดินทางมาศาลและต้องเผชิญความเสี่ยงกับการระบาด โดยการเลื่อนคดี เป็นไปตามที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม (ก.บ.ศ.) มีมติเมื่อวันที่

23 มีนาคม พ.ศ. 2563 เห็นชอบให้มีการเลื่อนคดีจัดการพิเศษและการนัดพิจารณา คดีต่อเนื่องในระหว่างวันที่ 24 มีนาคม - 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2563 ออกไป⁷ โดยก่อนหน้าการระบาดของเชื้อไวรัสนั้น การพิจารณาคดีภายใต้ศาลชั้นต้น สามารถพิจารณาคดีได้ภายใน 2 ปีนับจากวันที่รับฟ้อง และไม่เกิน 1 ปีสำหรับ ศาลสูงไม่ว่าจะเป็นศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ซึ่งเป็นไปตามแผนงานที่ศาลได้ กำหนดไว้เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในความรวดเร็ว ของการพิจารณาคดี แต่ในช่วงที่เชื้อไวรัสกำลังระบาดอย่างสูงสุด ศาลชั้นต้น ทั่วประเทศต้องเลื่อนพิจารณาคดีออกไปจำนวนกว่า 160,000 คดี⁸ ก่อให้เกิด ความล่าช้าขึ้น ซึ่งอาจหมายถึงการเกิดความไม่ยุติธรรมหรือการปฏิเสธ ความยุติธรรมขึ้นได้

อย่างไรก็ตาม ศาลได้มีข้อยกเว้นบางคดีที่ไม่สามารถเลื่อนได้ เช่น คดีอาญา ที่จำเลยต้องขังอยู่ คดีแพ่งบางประเภท และคดีอื่นๆ ที่หากเลื่อนคดีไป อาจทำให้คู่ความทั้ง 2 ฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเดือดร้อนหรือได้รับความเสียหาย และเมื่อมีการพิจารณาแล้วเห็นว่าสามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปได้ โดยไม่มีผลกระทบต่อความปลอดภัยของผู้เกี่ยวข้อง

พร้อมกันนี้ยังได้ออกระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยการ ดำเนินคดีอาญาในศาลที่เกี่ยวข้องกับผู้ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำหรือสถานที่กักขัง ในระหว่างการแพร่ระบาดของโควิด-19 พ.ศ. 2563 ในการติดต่อระหว่างศาล กับพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ทนายความ คู่ความ และเจ้าพนักงาน เรือนจำหรือเจ้าหน้าที่สถานที่กักขัง อาจกระทำโดยใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศอื่นได้ พร้อมมีการอนุโลมให้ศาลพิจารณา ดำเนินการสอบถามผู้ต้องหาหรือทำการไต่สวนพยานหลักฐานในลักษณะการ ประชุมทางจอภาพด้วยเช่นกัน ซึ่งประกาศไว้ ณ วันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2563⁹

สำหรับคดีที่มีการเลื่อนนัดพิจารณาคดีในช่วงเดือนมีนาคม - พฤษภาคม พ.ศ. 2563 เนื่องจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 นั้น ขณะนี้ศาลยุติธรรมทั่วประเทศได้เริ่มกลับมาพิจารณาคดีตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2563 ที่ผ่านมา ซึ่งศาลได้เริ่มต้นนับหนึ่งกับคดีที่เลื่อนออกไปให้เสร็จด้วยความรวดเร็ว ส่วนคดีที่รับฟ้องใหม่ในเดือนเดือนมีนาคม-พฤษภาคม พ.ศ. 2563 ให้กำหนดวันนัดพิจารณาคดีตั้งแต่เดือนสิงหาคมและเดือนกันยายน เป็นต้นไป ดังนั้นบุคลากรในศาลยุติธรรมจึงอาจมีความจำเป็นที่จะต้องทำงานหรือดำเนินการในวันหยุดเพื่อเร่งรัดให้ทุกคดีเสร็จทันเวลา

การเลื่อนคดีจัดการพิเศษ คดีสามัญและคดีสามัญพิเศษที่นัดสืบพยานเดิมออกไป ซึ่งแน่นอนว่ามีผลกระทบอย่างมากต่อประชาชน คู่ความ และผู้มีอรรถคดี และถือว่าการเลื่อนพิจารณาคดีครั้งนี้จำนวนกว่า 163,620 คดีเป็นการเลื่อนคดีที่มีจำนวนที่มากและต้องเลื่อนเป็นระยะเวลายาวนานสุดในประวัติศาสตร์ ก็ว่าได้

มาตรการที่จะทำให้เกิดนิวนอร์มัล

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 การป้องกันการติดเชื้อแก่ผู้เกี่ยวข้องในคดีและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมคือสิ่งสำคัญที่สุด ขณะเดียวกันการดำเนินคดีแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย และการให้ความเป็นธรรมกับผู้เสียหาย ต้องคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของทุกฝ่ายอย่างเคร่งครัด การบริหารงานระบบยุติธรรมไทยเพื่อรองรับนิวนอร์มัลนั้นประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

1. การเลิกใช้เอกสาร ซึ่งต้องมีแผนชัดเจนในการใช้ระบบเอกสารดิจิทัล (Digital Paperless System) แบบเต็มรูปแบบ โดยต้องประสานกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การใช้ระบบดังกล่าวมีประสิทธิภาพมากที่สุด
2. ระบบทางไกล เพื่อให้ห้องพิจารณาคดีว่างสำหรับการพิจารณาคดีสำคัญอื่นๆ ที่มีความร้ายแรงมากกว่า เช่น การขอคัดถ่ายสำเนาหรือขอหนังสือรับรองคดีถึงที่สุดผ่านระบบบริการข้อมูลคดีศาลยุติธรรม หรือ CIOS (Case Information Online Service) หรือการจัดทำจุดบริการเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว (One Stop Service) เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับศาลยุติธรรมด้วย รวมถึงการใช้ระบบการประชุมทางไกลผ่านจอภาพ (Video conference) ในการสืบพยาน การอ่านคำพิพากษา การคัดฟ้องและฝากขัง และการไกล่เกลี่ย ซึ่งเป็นการลดการพิจารณาคดีในห้องและช่วยลดงานศาล พร้อมทั้งสนับสนุนให้มีการยื่นฟ้องและคำให้การผ่านระบบ E-filing ติดตามสถานะของคดีได้ผ่านระบบติดตามสำนวนหรือ Tracking system
3. การใช้มาตรการทางเลือกแทนการจำคุก ซึ่งจะสามารถลดภาระค่าใช้จ่ายของเรือนจำ

ทั้งนี้ จะต้องมีการพิจารณาให้ครบถ้วนทุกแง่มุม การที่ศาลพิพากษาให้มีการจำคุกทุกคดีอาจเนื่องจากมีมาตรการแทนการลงโทษหรือมาตรการทางเลือกที่ไม่เพียงพอ ดังนั้นการทำงานของศาลจึงต้องบูรณาการกับต้นทางที่ต้องพิจารณาปรับเปลี่ยนนั่นคือกระบวนการออกกฎหมาย

โดยการแก้ไขกฎหมายให้ทันสมัยนั้นต้องควบคู่ไปกับ Paradigm Shift คือการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม

และประชาชน รวมถึงการสร้างควมไว้วางใจให้อยู่ในกระบวนการยุติธรรม
ทุกขั้นตอน

นอกจาก 3 ส่วนข้างต้นแล้ว ศาลยังมีความตั้งใจที่จะดำเนินโครงการ
Open Court หรือการเปิดศาลยุติธรรมให้ประชาชนเข้าถึงได้ เพื่อให้เข้าใจถึง
วิธีการ และกระบวนการทำงานของศาลว่าโปร่งใสจริงหรือไม่ โดยโครงการ
นำร่องเริ่มต้นที่ศาลฎีกาที่จะเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้สนใจเข้าชม
ศาลฎีกา มีความรู้ความเข้าใจขั้นตอนการทำงานของศาลฎีกาว่ามีระบบ
อย่างไร มีการพิพากษาอย่างไร

นอกจากการบริหารจัดการคดีแล้ว ในด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องก็มีมาตรการ
เพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน โดยระหว่างพิจารณาคดีได้กำหนดให้คู่ความ
และผู้เกี่ยวข้องที่ได้รับอนุญาตให้เข้าห้องพิจารณาดังใช้เจลแอลกอฮอล์ล้างมือ
และสวมหน้ากากอนามัยตลอดเวลา พร้อมทั้งเว้นระยะห่างจากผู้อื่นในระยะ
อย่างน้อย 1-1.5 เมตร หรือให้เจ้าหน้าที่หน้าบัลลังก์จัดให้อยู่ในบริเวณที่
เหมาะสม พร้อมทั้งจัดให้มีจุดบริการเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว เพื่อให้คู่ความ
หรือทนายความสามารถยื่นคำคู่ความหรือเอกสารโดยที่มีเจ้าหน้าที่รับ
และมีระบบการติดตามทราบคำสั่งหรือความคืบหน้าของคดี

ทั้งนี้ ในการออกหมายและส่งหมายแจ้งวันนัดสำหรับคดีทุกประเภทต้องม
ีความระมัดระวัง และบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับเส้นทางและสถานที่ตามที่ได้ดำเน
ิการให้ละเอียดชัดเจน โดยควรกำหนดนัดพิจารณาแบบเหลื่อมเวลา รวมถึง
ในกรณีออกหมายเรียกพยานบุคคลมาเบิกความที่ศาล ให้ระบุเวลาไว้ใน
หมายเรียกให้สอดคล้องกับเวลานัดหรือเวลาที่พยานจะต้องเข้าเบิกความ เพื่อลด
ระยะเวลาการพิจารณาและลดความแออัดในห้องพิจารณา

ด้านการติดต่องานบริเวณจุดรับบริการหรือเคาน์เตอร์ระหว่างเจ้าหน้าที่ศาลกับผู้มาติดต่อราชการ กำหนดให้มีเส้นแบ่งเพื่อการเว้นระยะห่างบุคคลอื่น และให้ศาลจัดเตรียมหน้ากากอนามัยสำรองไว้เพื่อให้บริการแก่คู่ความหรือผู้มาติดต่อราชการในกรณีที่ไม่นำหน้ากากอนามัยติดตัวมาศาลด้วย และสำหรับศาลที่มีทางเดินรถภายในบริเวณที่สะดวกกว้างขวาง อาจจัดให้มีการบริการ Drive Thru เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้มาติดต่อโดยไม่ต้องลงจากรถ ซึ่งจะช่วยลดจำนวนผู้ที่เข้าไปในอาคาร สะดวกแก่การดูแลสุขภาพอนามัยภายในศาล เป็นต้น

ประโยชน์ของนิวนอร์มัลต่อประชาชน

จากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้ชีวิตอย่างฉับพลัน ตั้งแต่ปัจเจกบุคคลไปจนถึงสถาบันต่างๆ ซึ่งแม้ปัจจุบันสถานการณ์จะเริ่มคลี่คลาย มีการผ่อนคลายมาตรการเป็นระยะๆ หลายๆ ธุรกิจกลับมาเปิดให้บริการ องค์กรต่างๆ กลับมาดำเนินการอย่างเป็นปกติมากขึ้น ภายใต้รูปแบบการใช้ชีวิตแบบนิวนอร์มัลซึ่งได้กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทุกภาคส่วนในสังคม ไม่เว้นแม้แต่สถาบันหลักอย่างศาลยุติธรรม

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาถือเป็นกลไกสำคัญที่สุดในการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม แต่บางครั้งกลไกนั้นกลับมีอุปสรรคในการเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชน ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำและไม่เท่าเทียมซึ่งเกิดขึ้นจากหลายปัจจัยทั้งจากเศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม และโครงสร้างทางสังคม ศาลยุติธรรมซึ่งใกล้ชิดกับประชาชนที่สุด จึงมีภารกิจหน้าที่อำนวยความสะดวกยุติธรรมให้แก่ประชาชนทุกคนอย่างเสมอภาค พร้อมทั้งพัฒนาการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้ทุกคนสามารถเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียมกันตามหลักนิติธรรม

ทั้งนี้ ความยุติธรรมไม่ได้มีต่อผู้เสียหายและสังคมโดยรวมเพียงอย่างเดียว แต่ควรคำนึงถึงความยุติธรรมต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยด้วย ซึ่งเป็นประเด็นปัญหาด้านปฏิบัติมากกว่าปัญหาเรื่องแนวคิดหรือหลักการ ดังนั้น มาตรการในการจัดการสิ่งกีดขวางการเข้าถึงความยุติธรรมของทุกฝ่ายจึงมีความสำคัญยิ่ง ซึ่งมาตรการต่างๆ ของศาลยุติธรรมที่จะทำให้เป็นนิวนอร์มัล ทั้งการปล่อยตัวชั่วคราว การยื่นขอประกันตัว การใช้เทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมในการอำนวยความสะดวก ติดตาม และกำกับดูแล ไม่เพียงเพื่อป้องกันยับยั้งการแพร่ระบาดของโรค พร้อมลดผลกระทบอื่นๆ ที่จะตามมาเป็นลูกโซ่เท่านั้น แต่ยังเป็นการเริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของระบบศาลยุติธรรมในระยะยาว

ลดความยุ่งยากซับซ้อนค่าใช้จ่ายทางกระบวนการทางกฎหมาย และความล่าช้าในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอีกด้วย ถือเป็นการลดภาระให้แก่ประชาชน และทำให้ประชาชนได้รับหลักประกันความเสมอภาคตามกฎหมาย มีสิทธิได้รับการคุ้มครองตามกระบวนการอย่างเป็นธรรม ไม่ถูกกีดกันหรือเลือกปฏิบัติในลักษณะต่างๆ รวมถึงเป็นการลดอุปสรรคในการเข้าถึงความยุติธรรม กล่าวได้ว่าเป็นการยกระดับการเข้าถึงความยุติธรรมมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่สำคัญอย่างยิ่งของประชาชนทุกคน

-
- ⁵ ข้อมูล ปี 2555. กองการต่างประเทศ สำนักงานศาลยุติธรรม. สืบค้น <https://oia.coj.go.th/th/file/get/file/2019021321cc07521f6601cc8211fd0cb8ab28a2142524.pdf>
- ⁶ ข้อมูล ปี 2561. สำนักงานศาลยุติธรรม. สืบค้น <https://oppb.coj.go.th/th/file/get/file/201909029a4098509a261a475d91b012ae144cf6150607.pdf>
- ⁷ ข้อมูล 23 มีนาคม 2563. กรุงเทพธุรกิจ. สืบค้น <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/872210>
- ⁸ ข้อมูล 8 พฤษภาคม 2563. ไทยพีบีเอส. สืบค้น <https://news.thaipbs.or.th/content/292236>
- ⁹ ข้อมูล 30 มีนาคม 2563. สำนักประธานศาลฎีกา. สืบค้น <https://opsc.coj.go.th/th/content/category/detail/id/8/cid/1142/iid/198000>

บันทึก

บันทึก

ทางเลือกใหม่ในการลงโทษ หยุดวิกฤติเรือนจำแออัด

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 การบังคับใช้มาตรการการเว้นระยะห่างทางสังคมเพื่อลดการแพร่ระบาดของโรคในรั้วเรือนจำท่ามกลางปัญหาความแออัดของผู้ต้องขังนั้นเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยาก

สถิติผู้ต้องขังโลก Global Prison Trends 2020

จากรายงานแนวโน้มสถานการณ์เรือนจำโลกฉบับปี พ.ศ. 2563 (Global Prison Trends 2020)¹⁰ ที่สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ) ร่วมกับองค์กรการปฏิรูปการลงโทษสากล (Penal Reform International) จัดทำขึ้นเพื่อนำเสนอข้อมูลภาพรวมการบริหารจัดการเรือนจำ และการใช้โทษจำคุกทั่วโลก ซึ่งให้เห็นสถิติที่น่าสนใจ คือ มีจำนวนผู้ต้องขังทั่วโลกกว่า 11,000,000 คน และเรือนจำอย่างน้อยใน 124 ประเทศที่กำลังรองรับ

ผู้ต้องขังไว้เกินความจุมาตรฐาน ผู้ต้องขังหญิงซึ่งปัจจุบันมีกว่า 700,000 คน เพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 50 จากจำนวนผู้ต้องขังหญิงในปี พ.ศ. 2543 โดยมีการคาดการณ์ว่าปัจจุบันมีเด็กจำนวนกว่า 19,000 คนทั่วโลกที่ต้องอาศัยอยู่ในเรือนจำร่วมกับมารดาที่เป็นผู้ต้องขัง

ยิ่งไปกว่านั้นผู้ต้องขังมากกว่า 3,000,000 คน เป็นบุคคลที่ยังไม่ถูกศาลตัดสินอย่างถึงที่สุดว่ากระทำผิด และยังพบว่าอย่างน้อย 46 ประเทศ มีจำนวนผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีมากกว่าผู้ต้องขังที่มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดแล้วเสียอีก เมื่อพิจารณาถึงลักษณะของการกระทำผิด พบว่าผู้ต้องขังมากกว่าร้อยละ 50 กระทำผิดในคดีที่ไม่ได้ใช้ความรุนแรง มีเพียงร้อยละ 7 ที่ต้องโทษในคดีอุกฉกรรจ์อย่างคดีฆาตกรรม นอกจากนี้ผู้ต้องขังกว่า 2,000,000 คน หรือเกินกว่าร้อยละ 20 ของประชากรผู้ต้องขังทั่วโลก เป็นผู้กระทำผิดในคดียาเสพติด โดยร้อยละ 83 ต้องโทษจากการใช้หรือมียาเสพติดในครอบครอง นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 สถิติผู้ใช้ยาเสพติดทั่วโลกเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 30

ปัญหาของเรือนจำท่ามกลางสถานการณ์โควิด

จากตัวเลขข้างต้นชี้ให้เห็นว่ากระบวนการยุติธรรมทั่วโลกมักเลือกใช้เรือนจำเป็นเครื่องมือหลักสำหรับการควบคุมผู้ถูกกล่าวหาหรือจำคุกผู้กระทำผิด ส่งผลให้ประชากรจำนวนมากหลั่งไหลเข้าสู่เรือนจำ ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ที่กำลังคุกคามสุขภาพของประชากรทั่วโลก โดยเฉพาะในพื้นที่เรือนจำซึ่งเป็นพื้นที่ปิด แออัด และเสี่ยงต่อการแพร่ระบาด เช่นนี้ ยิ่งเป็นอุปสรรคต่อการบังคับใช้มาตรการเพื่อเว้นระยะห่างทางสังคมอย่างเห็นได้ชัด นอกจากนี้ผู้ต้องขังจำนวนมากมักมีปัญหาด้านสุขภาพก่อนเข้ามาอยู่ในเรือนจำ เช่น ติดยาเสพติดหรือแอลกอฮอล์ เป็นโรคติดเชื้อต่างๆ

(เช่น วัคซีน เอชไอวี/เอดส์ ไวรัสตับอักเสบบี ไวรัสตับอักเสบบี ฯลฯ) องค์การอนามัยโลก หรือ WHO ได้เตือนว่าเรือนจำอาจกลายเป็นสถานพมเพาะเชื้อเป็นพื้นที่เสี่ยงต่อการแพร่ระบาดอย่างรวดเร็ว อาจเกิดการแพร่เชื้อทั้งภายในเรือนจำและระบาดสู่ภายนอก หากไม่เตรียมมาตรการป้องกันและควบคุมอย่างเข้มงวด¹¹

ประเทศแรกๆ ที่พบผู้ติดเชื้อในเรือนจำ คือ ประเทศจีน¹² และอิหร่าน¹³ อีกทั้งมีรายงานการเสียชีวิตของผู้ต้องขังจากการติดเชื้อทั้งในสหราชอาณาจักร¹⁴ ประเทศสเปน¹⁵ ประเทศอิหร่าน¹⁶ และประเทศฝรั่งเศส¹⁷ และยังมีกลุ่มที่น่าเป็นห่วง คือ ผู้ต้องขังสูงอายุ และผู้ต้องขังตั้งครรภ์ เช่น ในประเทศอเมริกามีผู้ต้องขังคลอดบุตรแล้วเสียชีวิตเนื่องจากติดเชื้อโควิด-19¹⁸ ความกังวลต่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ภายในเรือนจำ ยังส่งผลให้เกิดการประท้วงและจลาจลขึ้นในหลายประเทศ เช่น ในเรือนจำเอลโมเดโล ในเมืองโบโกตา ประเทศโคลอมเบีย เกิดการประท้วงที่ส่งผลให้มีผู้ต้องขังเสียชีวิตอย่างน้อย 23 คน และบาดเจ็บกว่า 83 คน

สาเหตุของการประท้วงเกิดจากความกังวลของผู้ต้องขังในเรื่องสภาพแวดล้อมที่ไม่ถูกสุขอนามัยและการขาดการเอาใจใส่ที่เพียงพอของเรือนจำ¹⁹ หรือในประเทศอิตาลีที่เกิดเหตุจลาจลขึ้นในเรือนจำอย่างน้อย 20 แห่ง ส่วนหนึ่งเกิดจากการประท้วงกฏห้ามเยี่ยมญาติที่เรือนจำในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลให้มีผู้ต้องขังเสียชีวิตจากเหตุการณ์ดังกล่าวรวม 9 คน และอีก 3 คน เสียชีวิตจากการเข้าป่วนสถานพยาบาลของเรือนจำเพื่อขโมยยา²⁰ หรือในประเทศโรมาเนีย²¹ ประเทศจอร์แดน²² และประเทศโคลัมเบีย²³ ความกังวลและความเครียดจากมาตรการล็อกดาวน์ นำไปสู่การประท้วงและการก่อจลาจลในเรือนจำจนทำให้ผู้ต้องขังเสียชีวิต นอกจากนี้การประท้วงยังส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยต่อผู้คุมด้วย เช่น ในประเทศเปรู²⁴ หรือประเทศอินโดนีเซีย²⁵ ที่มีผู้คุมได้รับบาดเจ็บจากเหตุจลาจลที่เกิดขึ้น

เมื่อเรือนจำจำเป็นต้องใช้มาตรการเว้นระยะห่างทางสังคมเพื่อรับมือกับการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 แต่ด้วยสถานะที่เรือนจำเผชิญปัญหาความแออัดของผู้ต้องขัง วิธีการลงโทษแบบใหม่จึงถูกนำมาใช้งาน

ปล่อยตัวผู้ต้องขัง ลดความแออัดเรือนจำ

การปล่อยตัวผู้ต้องขังก่อนกำหนดจึงเป็นมาตรการที่หลายประเทศนำมาใช้เพื่อลดความเสี่ยงของการแพร่ระบาด เช่น ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อย่างประเทศอินโดนีเซีย เริ่มมีการปล่อยตัวผู้ต้องขังประมาณ 30,000 คน คิดเป็นร้อยละ 10 ของผู้ต้องขังทั้งหมด หรือประเทศเมียนมาที่ประกาศปล่อยผู้ต้องขังเกือบ 25,000 คน ซึ่งมากกว่า 1 ใน 4 ของผู้ต้องขังทั้งหมด²⁶ ประเทศฟิลิปปินส์ก็เช่นกัน มีรายงานว่าได้มีบริการปล่อยตัวผู้ต้องขังเกือบ 10,000 คน²⁷ ในขณะที่ประเทศในแถบยุโรป เช่น ประเทศไอร์แลนด์ มีการปล่อยตัวผู้ต้องขัง 137 คนจากทั้งหมด 800 คน คิดเป็นร้อยละ 17²⁸ หรือประเทศ

โปรตุเกส ที่มีการปล่อยตัวนักโทษจำนวน 1,867 คน ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาด²⁹ และมีการคาดการณ์ว่าจะสามารถปล่อยตัวผู้ต้องขังได้ราว 1,700 - 2,000 คน³⁰ รวมถึงประเทศอิหร่าน ซึ่งเป็นประเทศแรกที่มีการปล่อยตัวผู้ต้องขังเป็นจำนวนมากถึง 85,000 คน³¹ รวมแล้วมีผู้ต้องขังถูกปล่อยตัวในช่วงโควิด-19 กว่า 200,000 คนทั่วโลก

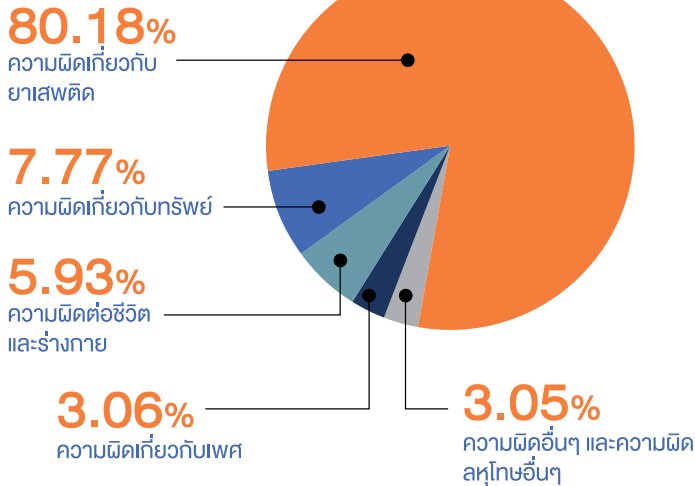
สถานการณ์ในประเทศไทย

ประเทศไทยมีเรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศจำนวน 143 แห่ง โดยมีความจุของเรือนจำที่สามารถรับรองผู้ต้องขังได้ 254,302 คน แต่กลับมีประชากรผู้ต้องขังทั่วประเทศ 377,722 คน (ข้อมูล วันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2563)³² ซึ่งเกินความจุเรือนจำอยู่กว่า 123,000 คน ด้วยสถานการณ์ดังกล่าวทำให้ประเทศไทยมีจำนวนนักโทษสูงเป็นอันดับ 6 ของโลก และเป็นอันดับ 1 ในภูมิภาคอาเซียน ซึ่งสาเหตุที่ทำให้เกิดภาวะแออัดและนักโทษล้นเรือนจำเช่นนี้เป็นเพราะ 1) การใช้โทษจำคุกมากจนเกินไป และระบบกฎหมายไม่มีทางเลือกอื่นที่มีประสิทธิภาพมาทดแทน และ 2) นโยบายยาเสพติดของประเทศไทยที่เดินมาผิดทางหลายสิบปี

สถิติจากกรมราชทัณฑ์ ณ วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2563 ระบุว่า มีประชากรผู้ต้องขังเด็ดขาดทั้งหมด 309,515 คน เป็นชาย 269,291 คน และหญิง 40,224 คน และเมื่อพิจารณาตามลักษณะความผิดในกลุ่มผู้ต้องขังเด็ดขาดจะพบว่า กว่าร้อยละ 80 ของผู้ต้องขังมีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด รองลงมาคือ ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ (ร้อยละ 7.77) และความผิดต่อชีวิตและร่างกาย (ร้อยละ 5.93) ความผิดเกี่ยวกับเพศ (ร้อยละ 3.06) และความผิดอื่นๆ ได้แก่ พรบ.ป่าไม้ การพนัน อาวุธปืน คนเข้าเมือง ภัยอันตรายต่อประชาชน และความผิดลหุโทษอื่นๆ (ร้อยละ 3.05)³³

ลักษณะความผิดในกลุ่มผู้ต้องงัดเคาะ

ที่มา: กรมราชทัณฑ์

กรมราชทัณฑ์ได้ออกมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ทั้งการเพิ่มมาตรการคัดกรองผู้ต้องขังเข้าใหม่อย่างเคร่งครัด การคัดกรองวัดไข้ กลุ่มเจ้าหน้าที่และบุคคลภายนอกทุกรายก่อนเข้าเรือนจำ การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เพื่อป้องกันตนเองจากโรคให้กับเจ้าหน้าที่และผู้ต้องขังเป็นระยะ การดำเนินการรณรงค์ทำความสะอาด การงดจัดกิจกรรมที่ต้องให้ผู้ต้องขังอยู่รวมกันเป็นจำนวนมาก และการเตรียมหน้ากากอนามัยและจัดสถานที่ให้พร้อมต่อการกักแยกผู้ป่วยและผู้สัมผัสโรค เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการวางแผนป้องกันและรับมืออย่างใกล้ชิดร่วมกับกระทรวงสาธารณสุข กรมควบคุมโรค รวมทั้งสาธารณสุขจังหวัดและโรงพยาบาลแม่ข่ายต่างๆ

ภาพรวมการดำเนินการป้องกันและจัดการปัญหาการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ราชทัณฑ์ไทยยังสามารถคุมการแพร่ระบาดในเรือนจำได้ จึงไม่มีการใช้มาตรการปล่อยตัวผู้ต้องขังเหมือนกับประเทศอื่น

แต่ปัญหาสำคัญที่ทำทลายคือ ในปีหน้าคาดว่าจะมีผู้ต้องขังพันโทษจำนวนกว่า 120,000 คน และจะต้องเผชิญกับโลกใหม่ที่ไม่คุ้นเคยที่มีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจรุนแรง ดังนั้นการเตรียมความพร้อมและคัดกรองคนก่อนปล่อยจึงเป็นเรื่องสำคัญ อีกทั้งกฎหมายเกี่ยวกับการประกอบอาชีพภายหลังถูกปล่อยตัวก็ยังมีข้อจำกัดอยู่

นิวนอร์มัลของการลงโทษ

ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ปัญหานักโทษล้นคุกยิ่งทำให้การบริหารจัดการปัญหาดังกล่าวทำได้ยากยิ่งขึ้น การเพิ่มจำนวนปีของการจำคุกหรือการเพิ่มเรือนจำเพื่อรองรับนักโทษคงไม่ใช่ทางออกที่ยั่งยืน อย่างไรก็ตาม ในสถานการณ์นี้มาตรการลดจำนวนผู้ต้องขังเป็นเรื่องที่จำเป็นที่ต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน การใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยการควบคุมตัวในระยะสั้น การลดโทษจำคุกในระยะยาวแล้วเน้นการคุมประพฤติ หรือไม่ให้มีการชั่งระหว่างพิจารณาคดี รวมทั้งการลดการกระทำผิดซ้ำ น่าจะเป็นวิธีการที่เหมาะสมมากกว่า

ทางเลือกใหม่ในการลงโทษแทนการจำคุก

การใช้มาตรการที่มีไขการคุมขัง ทั้งการหลีกเลี่ยงการใช้โทษจำคุกในชั้นก่อนพิจารณาคดีและการพิจารณาคดี หรือการใช้มาตรการอื่นแทนการจำคุกระยะสั้นสำหรับผู้กระทำผิดคดีไม่รุนแรงเพื่อลดจำนวนผู้ต้องขังที่เข้าสู่เรือนจำ โดยส่งเสริมให้มีการใช้วิธีการอื่นแทนการจำคุก เช่น การเรียกค่าปรับ การใช้มาตรการคุมประพฤติ หรือการควบคุมตัวควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม อาทิ การใช้กำไลอิเล็กทรอนิกส์ เป็นวิธีที่สามารถทำได้

การลดโทษจำคุกสำหรับคนที่ไม่ควรติดคุกใน 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ต้องหาที่ยังไม่มีคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่าได้กระทำความผิด (ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 มาตรา 29 วรรคสอง มีจำนวนมากถึงหลักแสน และผู้ที่ไม่มีความจำเป็นที่ต้องจำคุก (ตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกา) ซึ่งอาจเสนอให้นำมาตรการแทนการลงโทษจำคุกมาใช้แทน เช่น การทำงานบริการสังคม งานสาธารณประโยชน์อาจทำให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนมากกว่า

การลดโทษจำคุกตามกฎหมาย ประเทศไทยไม่สามารถปฏิรูปการลงโทษโดยลดการใช้โทษจำคุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะกฎหมายกำหนดประเภทของโทษทางอาญา แค่ 5 ประเภท คือ โทษประหารชีวิต โทษจำคุก โทษกักขัง โทษปรับ และโทษริบทรัพย์สิน โดยวิธีการจำคุกถูกใช้มากที่สุด ในอดีตประเทศไทยได้มีความพยายามที่จะนำทางเลือกอื่นเข้าใช้แทนการใช้โทษจำคุก โดยในปี พ.ศ. 2522 ได้มีการทดลองใช้การคุมประพฤติ ซึ่งภายหลังได้พัฒนาเป็นกรมคุมประพฤติในปัจจุบัน แต่ในปี พ.ศ. 2540 เนื่องจากนโยบายด้านการปราบปรามยาเสพติด ทำให้ผู้ต้องขังมีจำนวนเพิ่มขึ้นมาก ต่อมาปี พ.ศ. 2545 มีพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 เปลี่ยนคนเสพเป็นผู้ป่วย ซึ่งแก้ปัญหาก็ได้ ทำให้ผู้ต้องขังลดลงจาก 260,000 คน เป็น 160,000 คน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 89/2 ให้ศาลมีคำสั่งขังผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ในสถานที่อื่นนอกจากเรือนจำได้ แต่ต้องรับโทษจำคุกมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของกำหนดโทษ นอกจากนี้มีระบบอภัยโทษที่ทำในโอกาสสำคัญ และการพักโทษ ซึ่งสังคมยังมีข้อสงสัยเกี่ยวกับการกระทำผิดหลังจากได้รับการปล่อยตัว ทำให้ราชทัณฑ์ของไทยต้องทำงานอย่างหนักในประเด็นเหล่านี้

เขตหวงห้าม
NO GO AREA

อย่างไรก็ตาม ระบบทางเลือกแทนจำคุกนั้นจำเป็นต้องมีกฎหมายที่ให้ศาลมีทางเลือกแทนการลงโทษจำคุก เช่น

1. ใช้การบริการสังคมเป็นโทษ เช่น ประเทศอังกฤษ และประเทศสกอตแลนด์ ศาลสามารถสั่งได้ถึง 400 ชั่วโมง โดยหากไม่ทำให้จำคุกแทน และมีระบบทำงานบริการสังคมของกรมคุมประพฤติ ในประเทศไทยอาจให้ศาลสั่งได้สูงสุดถึง 500 ชั่วโมง ตามการกระทำผิด และอาจเพิ่มการส่งตัวบำบัดในบางกรณี
2. ให้กักตัวที่บ้าน โดยมีการเฝ้าติดตามผ่านทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ หรือ EM (Electronic Monitoring)
3. เสนอการกักขังในวันหยุดแทนการจำคุก เช่น ให้เข้าวันเสาร์ตอนเช้า และออกวันอาทิตย์ เพื่อให้กลับไปทำงานวันจันทร์ได้ตามปกติ และต้องปฏิบัติให้ครบตามที่กำหนด หากไม่สามารถปฏิบัติได้ให้กลับไปใช้โทษจำคุก

ระบบทางเลือกแทนจำคุก ต้องสร้างทัศนคติที่ดี

ต่อผู้ต้องขังและสาธารณชน

ปัญหานักโทษล้นเรือนจำนั้นเป็นเหมือนระเบิดเวลา ซึ่งส่งผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อสภาพความเป็นอยู่ทั่วไปของผู้ต้องขัง ทั้งยังเป็นภาระด้านงบประมาณที่ต้องสูญเสียไปอย่างเสียไม่ได้ การแก้ไขกฎหมายและสร้างเครื่องมือให้ศาลมีความเชื่อมั่นที่จะตัดสินใช้ระบบการลงโทษอื่นแทนการจำคุก ทั้งการรายงานตัวทางอิเล็กทรอนิกส์ การบริการสังคม หรือการควบคุมตัวที่บ้านที่สามารถตรวจสอบได้ โดยให้โทษจำคุกเป็นมาตรการสุดท้ายในการลงโทษ เมื่อไม่มีมาตรการอื่นๆ ที่เหมาะสมแล้ว

อย่างไรก็ตาม มาตรการต่างๆ ต้องทำให้สาธารณชนเกิดความมั่นใจว่า ผู้กระทำผิดได้รับโทษจริงตามสมควร การลงโทษในลักษณะนี้ไม่ได้เป็นการปล่อยตัวผู้กระทำผิดให้เป็นอิสระ แต่มีระบบที่ตรวจสอบได้ว่าผู้กระทำผิดได้ถูกควบคุมตัวที่บ้าน ทำงานบริการสังคม และมีการรายงานตัวทางอิเล็กทรอนิกส์จริง ดังนั้นหลายหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมต้องทำงานแบบบูรณาการร่วมกันจึงจะทำให้สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

¹⁰ ข้อมูล 14 พฤษภาคม 2563. สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย. สืบค้น <https://knowledge.tijthailand.org/en/publication/detail/global-prison-trends-2020#book/>

¹¹ World Health Organization Regional Office for Europe. สืบค้น <https://www.euro.who.int/en/health-topics/health-emergencies/coronavirus-covid-19/technical-guidance/prevention-and-control-of-covid-19-in-prisons-and-other-places-of-detention>

¹² ข้อมูล 21 กุมภาพันธ์ 2563. The Guardian. สืบค้น <https://www.theguardian.com/world/live/2020/feb/21/coronavirus-live-updates-china-wuhan-hubei-south-korea-cases-infections-death-toll-outbreak-diamond-princess-latest-news>

¹³ ข้อมูล 26 มีนาคม 2563. Women's Committee of Iran NCRI. สืบค้น <https://women.ncr-iran.org/2020/03/26/two-female-prisoners-die-in-qarchak-prison-for-women-due-to-covid-19/>

¹⁴ ข้อมูล 26 มีนาคม 2563. Daily Mail. สืบค้น <https://www.dailymail.co.uk/news/article-8155541/First-UK-prisoner-die-coronavirus-revealed-paedophile-84-jailed-1970s.html>

¹⁵ ข้อมูล 25 มีนาคม 2563. Euro Weekly News. สืบค้น <https://www.euroweeklynews.com/2020/03/25/first-coronavirus-death-in-madrid-prison-in-and-38-correctional-officers-test-positive-for-coronavirus-in-spain/>

¹⁶ ข้อมูล 26 มีนาคม 2563. Women's Committee of Iran NCRI. สืบค้น <https://women.ncr-iran.org/2020/03/26/two-female-prisoners-die-in-qarchak-prison-for-women-due-to-covid-19/>

- ¹⁷ ข้อมูล 26 มีนาคม 2563. Bloomberg. สืบค้น <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-03-18/france-urged-to-free-prisoners-to-thwart-virus-in-crowded-jails>
- ¹⁸ ข้อมูล 29 เมษายน 2563. BBC. สืบค้น <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-52465728>
- ¹⁹ ข้อมูล 26 มีนาคม 2563. FRANCE24. สืบค้น <https://www.france24.com/en/20200323-at-least-23-inmates-killed-in-prison-riot-over-coronavirus-in-colombia>
- ²⁰ ข้อมูล 9 มีนาคม 2563. Euro News. สืบค้น <https://www.euronews.com/2020/03/09/six-dead-as-coronavirus-restrictions-trigger-italy-prison-riots>
- ²¹ ข้อมูล 18 มีนาคม 2563. Romania-Insider.com. สืบค้น <https://www.romania-insider.com/riot-prison-romania>
- ²² ข้อมูล 16 มีนาคม 2563. TheNewsArab. สืบค้น <https://english.alaraby.co.uk/english/news/2020/3/16/jordan-says-2-dead-in-prison-riot-over-coronavirus>
- ²³ ข้อมูล 23 มีนาคม 2563. CNN. สืบค้น <https://edition.cnn.com/2020/03/23/americas/colombia-prison-riots/index.html>
- ²⁴ ข้อมูล 16 มีนาคม 2563. BBC. สืบค้น <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-52468293>
- ²⁵ ข้อมูล 29 เมษายน 2563. The Jakarta Post. สืบค้น <https://www.thejakartapost.com/news/2020/04/13/covid-19-riot-breaks-out-in-north-sulawesi-prison-amid-virus-fears.html>
- ²⁶ ข้อมูล 21 เมษายน 2563. VOA News. สืบค้น <https://www.voanews.com/covid-19-pandemic/southeast-asia-speeds-prison-releases-stave-coronavirus>
- ²⁷ ข้อมูล 2 พฤษภาคม 2563. Aljazeera. สืบค้น <https://www.aljazeera.com/news/2020/05/philippines-10000-prisoners-released-virus-fears-200502095707880.html>
- ²⁸ ข้อมูล 31 มีนาคม 2563. In-Cyprus. สืบค้น <https://in-cyprus.philenews.com/early-release-for-137-prisoners-because-of-covid-19/>
- ²⁹ ข้อมูล 29 เมษายน 2563. Xinhuanet. สืบค้น http://www.xinhuanet.com/english/2020-04/28/c_139015897.htm
- ³⁰ ข้อมูล 10 เมษายน 2563. China.org.cn. สืบค้น http://www.china.org.cn/world/2020-04/10/content_75915124.htm

-
- ³¹ ข้อมูล 17 มีนาคม 2563. Business Insider. สืบค้น <https://www.businessinsider.com/coronavirus-covid-19-iran-releases-eighty-five-thousand-prisoners-2020-3>
- ³² World Prison Brief. สืบค้น <https://www.prisonstudies.org/highest-to-lowest/prison-population-total>
- ³³ ข้อมูล 1 มีนาคม 2563. กรมราชทัณฑ์. สืบค้น <http://www.correct.go.th/rtnew103/filepdf/1583388984.pdf>

บันทึก

บันทึก

04

นโยบายยาเสพติด ต้นตอของปัญหา

การยกระดับการปราบปรามยาเสพติดในปี พ.ศ. 2540 เพื่อรับมือกับยาบ้าที่มีการแพร่ระบาดอย่างรุนแรง ได้กลายเป็นภาระหนักของเรือนจำในการรับมือกับจำนวนผู้ต้องขังที่พุ่งสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว จนทำให้ปัญหาผู้ต้องขังล้นคุกทวีความรุนแรงมากขึ้น

ปี พ.ศ. 2540 “ยาบ้า” ถูกเปลี่ยนชื่อเป็น “ยาบ้า” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการป้องกันและปราบปรามการเสพยาเสพติดดังกล่าวโดยการใช้ชื่อให้มีความหมายในแง่ลบกว่าเดิม และได้มีการยกระดับแอมเฟตามีนซึ่งเป็นสารสำคัญในยาบ้าจากเดิมที่เป็นวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ประเภทที่ 2 ตามพระราชบัญญัติวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ปี พ.ศ. 2518 ต่อมากระทรวงสาธารณสุขได้ออกประกาศกระทรวงฯ ฉบับที่ 135 ปี พ.ศ. 2539 กำหนดให้เป็นยาเสพติดให้โทษประเภทที่ 1 ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษปี พ.ศ. 2522 เมื่อวันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2539³⁴ เพื่อยกระดับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่กลับทำให้เกิดปัญหาการจับกุมผู้เสพยาเสพติดมากขึ้น อันทำให้เกิดปัญหาผู้ต้องขังล้นคุกตามมา ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการทำให้ผู้เสพยาเสพติดต้องรับโทษทางอาญาเป็นหนึ่งในต้นตอสำคัญของปัญหาผู้ต้องขังล้นคุก

ต่อมาได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545³⁵ ซึ่งมีหลักการและเหตุผลว่า โดยหลักแล้วผู้เสพยาเสพติดมีสภาพเป็นผู้ป่วยอย่างหนึ่ง มิใช่อาชญากรปกติ การฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ติดยาเสพติดจึงสมควรกระทำให้กว้างขวาง ซึ่งการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด มีความหมายว่าการกระทำใดๆ อันเป็นการบำบัดการติดยาเสพติด และฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจของผู้ติดยาเสพติด รวมถึงการรักษาสภาพร่างกายและจิตใจของผู้ซึ่งเสพยาเสพติดให้กลับคืนสู่สภาพปกติโดยไม่เสี่ยงต่อการเป็นผู้ติดยาเสพติด การฟื้นฟูดังกล่าวน่าจะมีคณะกรรมการพิจารณาแต่งตั้งคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในเขตพื้นที่ต่างๆ ตามความเหมาะสม มีอำนาจและหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยว่า ผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์เป็นผู้เสพยาหรือติดยาเสพติดหรือไม่ อย่างไรก็ตาม ผลจากการเปลี่ยนให้ผู้เสพยาเสพติดมีฐานะเป็น “ผู้ป่วย” ไม่ใช่ “อาชญากร” ได้ช่วยลดปริมาณ

ผู้ต้องขังคดียาเสพติดในเรือนจำเป็นอย่างมาก จากจำนวนผู้ต้องขังคดียาเสพติดในปี พ.ศ. 2540 ที่สูงถึง 260,000 คน ลดลงเหลือ 160,000 คน ในปี พ.ศ. 2545

สถิติผู้ต้องขังยาเสพติด

จากรายงานแนวโน้มสถานการณ์เรือนจำโลกฉบับปี พ.ศ. 2563 ชี้ให้เห็นว่าในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา จำนวนผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีเพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 30 แสดงให้เห็นว่าความพยายามในการลดจำนวนผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดี ยังอาจไม่ประสบผลสำเร็จมากพอ นอกจากนี้ ยังมีจำนวนผู้ต้องขังกว่า 2,000,000 คน หรือเกินกว่าร้อยละ 20 ของประชากรผู้ต้องขังทั่วโลก เป็นผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติด โดยร้อยละ 83 ต้องโทษจากการใช้

หรือมียาเสพติดในครอบครอง นโยบายยาเสพติดที่เน้นการใช้โทษจำคุกเพื่อปราบปรามความผิดยาเสพติดยังคงเป็นหนึ่งในปัจจัยหลักที่ส่งผลให้ประชากรจำนวนมากหลังไหลเข้าสู่เรือนจำ โดยเฉพาะผู้มีรายได้น้อยและอาศัยอยู่ในชุมชนยากจน การลงโทษที่รุนแรงไม่ได้ช่วยลดปัญหาการใช้สารเสพติดลงได้ และไม่สามารถปราบปรามตัวการใหญ่ในการผลิตและเคลื่อนย้ายยาเสพติดได้อย่างแท้จริง

นอกจากนี้ ประชากรผู้ต้องขังหญิงที่ทำผิดในคดียาเสพติด (ร้อยละ 35) นั้นสูงกว่าสัดส่วนของประชากรผู้ต้องขังชาย (ร้อยละ 19) ที่ทำผิดในคดีประเภทเดียวกันอยู่มาก ซึ่งหากพิจารณาเฉพาะในประเทศไทย มีผู้ต้องขังหญิงที่เป็นผู้กระทำผิดในคดีเหล่านี้สูงถึงร้อยละ 84 ตัวเลขนี้สะท้อนถึงนโยบายยาเสพติดที่ส่งผลกระทบต่อผู้หญิง โดยงานวิจัยของ TIJ เรื่อง “เพศภาวะและเส้นทางสู่เรือนจำ: การศึกษาเรื่องเล่าของผู้ต้องขังหญิงและผู้ต้องขังชายคดียาเสพติดในประเทศไทย”³⁶ ที่ผ่านมามีพบว่า ผู้หญิงที่ต้องโทษคดียาเสพติดจำนวนมากมีเหตุปัจจัยการกระทำผิดจากภาวะการดูแลครอบครัว การถูกกระทำรุนแรง และความรู้เท่าไม่ทันการณ์หรือการถูกหลอก

ข้อมูลจากกรมราชทัณฑ์ เผยว่าในเดือนธันวาคม ปี พ.ศ. 2562 มีผู้ต้องขังในเรือนจำทั้งสิ้น 368,472 คน แบ่งเป็นนักโทษเด็ดขาด (คดีถึงที่สุดแล้ว) 308,212 คน ผู้ต้องขังระหว่างอุทธรณ์-ฎีกา 27,902 คน ผู้ต้องขังระหว่างไต่สวนและอื่นๆ 32,358 คน³⁷

รายงานสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ สำรวจ ณ วันที่ 1 ธันวาคม 2562

ประเภท	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ (%)
1. นักโทษเด็ดขาด	267,147	40,017	307,164	83.659
2. ผู้ต้องขังระหว่าง	51,124	7,042	58,166	15.842
2.1 อุทธรณ์-ฎีกา	24,819	3,419	28,238	7.691
2.2 ใต้สวน-พิจารณา	8,281	1,472	9,753	2.656
2.3 สอบสวน	18,024	2,151	20,175	5.495
3. ยาวชนฝากขัง	39	3	42	0.011
4. ผู้ถูกกักกัน	27	4	31	0.008
5. ผู้ต้องขัง	1,575	184	1,759	0.479
รวมผู้ต้องราชทัณฑ์ทั้งสิ้น	319,912	47,250	367,162	100.00

ขณะที่เรือนจำทั่วประเทศไทยสามารถรองรับผู้ต้องขังได้ประมาณ 250,000 คน หมายความว่า ปัจจุบันจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำเกินความจุของพื้นที่ไปมากกว่า 100,000 คน โดยมีผู้ต้องขังที่ต้องโทษจำคุกตลอดชีวิตเพียง 6,534 คน และมีผู้ต้องขังที่ต้องโทษประหารเพียง 324 คน ซึ่งรวมกันแล้วไม่ถึงร้อยละ 2

ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา เรือนจำทั่วประเทศไทยมีผู้ต้องขังรวมกันเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 330,000 คนต่อปี โดยในแต่ละปีกรมราชทัณฑ์ต้องรับผู้ต้องขังเพิ่มไปเรื่อยๆ ซึ่งมากกว่าจำนวนผู้ต้องขังที่ถูกปล่อยตัว เช่น ปี พ.ศ. 2561 มีผู้ต้องขังเข้าคุกทั้งสิ้น 221,951 คน ขณะที่มีการปล่อยตัวผู้ต้องขังออกจากคุก 148,502 คน ดังนั้น เมื่อทุกๆ ปี มีผู้ต้องขังเข้าเรือนจำมากกว่าออก ความแออัดในเรือนจำจึงยากจะลดลง

ผลกระทบจากปัญหาผู้ต้องขังยาเสพติดล้นคุก

เมื่อจำนวนผู้ต้องขังมีมากเกินไปจนกว่าที่เรือนจำจะรองรับได้ ปัญหาความแออัดจึงเกิดตามมา ส่งผลกระทบต่อการดูแลสุขภาพของเรือนจำและอาจทำให้ประสิทธิภาพในการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังลดลง ด้วยเหตุผลทางบุคลากรและสถานที่ที่ไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้ต้องขัง ยิ่งไปกว่านั้นการที่พื้นที่ของเรือนจำเป็นพื้นที่จำกัด หากมีผู้ต้องขังที่มีอาการป่วยก็อาจก่อให้เกิดการติดต่อไปยังบุคคลอื่นได้ง่าย ซึ่งการแยกผู้ต้องขังที่ป่วยออกจากผู้ต้องขังคนอื่นหรือการจำกัดบริเวณเพื่อยับยั้งการแพร่กระจายของโรคอาจทำได้ยากลำบาก เนื่องด้วยข้อจำกัดเรื่องพื้นที่

ค่าใช้จ่ายสำหรับเรือนจำถูกนำไปใช้กับการขยายพื้นที่ในเรือนจำเพื่อรองรับจำนวนผู้ต้องขังที่เพิ่มขึ้น ส่วนเรื่องสาธารณสุขเป็นสิ่งที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการ โดยเฉพาะการขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์และด้านสาธารณสุข เช่น ประเทศในทวีปแอฟริกาและยุโรป เป็นต้น โดยเมื่อเกิดปัญหาการแพร่ระบาดของโควิด-19 ยังทำให้เกิดการขาดแคลนทั้งอุปกรณ์พื้นฐานที่จำเป็น และบุคลากรการแพทย์ที่จะให้คำแนะนำและดูแลผู้ต้องขังในเรือนจำ

ในแต่ละปีรัฐต้องจ่ายงบประมาณให้กับกรมราชทัณฑ์สูงถึง 12,000 ล้านบาท ในจำนวนดังกล่าวแยกเป็นค่าอาหารเลี้ยงผู้ต้องขัง 8,000 ล้านบาท ขณะที่สถิติผู้ต้องขังหลังปล่อยออกมามีการกระทำผิดซ้ำสูงกว่าร้อยละ 30 ปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ใช่เพราะราชทัณฑ์ทำงานไม่ดี แต่ต้องยอมรับว่าปริมาณผู้ต้องขังในปี พ.ศ. 2537 น้อยกว่าปัจจุบัน 3 เท่า ปัญหาที่เป็นระเบิดเวลาอยู่เนิ่นนี้จึงไม่ใช่เรื่องของราชทัณฑ์อย่างเดียว แต่เป็นปัญหาของกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบ ที่ส่งผลให้สังคมอาจได้รับอันตรายจากกระบวนการยุติธรรมที่ไม่สามารถจัดการกับอาชญากรรมได้ และอาจนำไปสู่การเสื่อมศรัทธาต่อระบบ ในปี พ.ศ. 2543-2544 เคยมีการแก้ปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ ด้วยการแยกผู้เสพเป็นผู้ป่วยนำตัวไปบำบัดรักษา แต่ต่อมากการไม่เอาจริงเอาจังในการบำบัดรักษา ไม่ผลักดันให้นโยบายสาธารณสุขเป็นตัวนำ ทำให้ปัญหาผู้ต้องขังล้นคุกกลับมาใหม่

แนวความคิดการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่ทางออก ของการแก้ไขปัญหาคดียาเสพติด

คดีส่วนใหญ่ของประเทศไทยคือคดียาเสพติด มีผู้เสพจำนวนมาก และบางส่วนกลายเป็นผู้จำหน่าย เนื่องจากแรงจูงใจต่างๆ ซึ่งเราอาจศึกษาแนวทางตัวอย่างของบางประเทศที่มองกลุ่มผู้เสพยาเสพติดในลักษณะที่ไม่ใช่อาชญากรรม

จากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติในเนเธอร์แลนด์ระบุว่า เมื่อปี พ.ศ. 2560 มีอัตราการเกิดอาชญากรรมเพียง 49 คดีต่อประชาชน 1,000 คน ซึ่งถือว่ามีความน้อยมากที่สุดแห่งหนึ่งของโลก ทำให้นายแซนเดอร์ เด็คเกอร์ รัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรม มีแผนเตรียมปิดเรือนจำกว่า 4 แห่งในจังหวัดนอร์ทฮอลแลนด์ เพื่อลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น ก่อนหน้านี้นในปี พ.ศ. 2556 รัฐบาลเคยมีแผนปิดเรือนจำ 19 แห่ง แต่สร้างความไม่พอใจให้กับพนักงานที่ทำงานในเรือนจำ และเกรงว่าจะกระทบต่อการจ้างงานในประเทศ รัฐบาลจึงประกาศรับตัวผู้ต้องขังจากประเทศอื่นๆ อย่างนอร์เวย์และเบลเยียม เข้ามาฝากขังเพื่อหวังว่าเรือนจำจะยังคงสามารถเปิดต่อไปได้ แต่ก็ดูเหมือนว่าการปิดเรือนจำในเนเธอร์แลนด์จะเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะพบว่ากว่า 1 ใน 3 ของเตียงผู้ต้องขังในเรือนจำทั่วประเทศนั้นว่างเปล่า และมีผู้ต้องขังราวๆ 8,400 คนเท่านั้น บีบีซีรายงานว่าสาเหตุที่เนเธอร์แลนด์มีจำนวนผู้ต้องขังน้อยนั้น ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะเนเธอร์แลนด์เน้นการแก้ปัญหามาจากตัวผู้กระทำความผิด เช่น ส่งผู้ต้องหาเข้ารับการบำบัดยาเสพติดหากติดยาหรือให้บำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคมแทน แต่จะใช้วิธีการติดอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์

ไว้กับผู้ต้องหาเพื่อติดตามความเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเชื่อว่าเป็นการ
แก้ไขปัญหาอาชญากรรมที่ต้นเหตุ และมีประสิทธิภาพมากกว่าการสั่งจำคุก

โปรตุเกส เป็นประเทศที่ประสบความสำเร็จจากการใช้มาตรการทางปกครอง
และมาตรการทางสาธารณสุขในการกำกับและดูแลผู้เสพยาในฐานะผู้ป่วย
แทนการลงโทษในทางอาญา เป็นการปรับนโยบายให้เหมาะสมกับบริบท
ของสังคม รวมถึงเป็นการนำหลักการปรับกระบวนการยุติธรรมโดยอาศัย
ชุมชนเป็นพื้นฐานมาปรับใช้

แนวคิดให้ผู้เสพเป็นผู้ป่วยในต่างประเทศเริ่มมาพร้อมๆ กับประเทศไทย ราวๆ ปี พ.ศ. 2544 โดยมีความพยายามนำแนวคิดนี้มาใช้ในประเทศไทย เนื่องจากเห็นว่าเป็นแนวทางที่ถูกต้อง แต่เมื่อนำมาใช้จริงกลับพบปัญหา เนื่องจากประเทศไทยไม่กล้าลดระดับการลงโทษทางอาญากับผู้เสพ โดยไปใช้ระบบที่เรียกว่าบังคับบำบัด คือจับตัวมาแล้วให้บำบัด ถ้าบำบัดได้ตามเงื่อนไขที่กำหนด ก็จะส่งไม่ฟ้องคดี แต่ถ้าไม่ทำตามกฎเกณฑ์ ก็จะส่งตัวไปดำเนินคดีอาญา ถูกควบคุมตัว กลายเป็นปัญหาผู้ต้องขังล้นคุก

แต่ในปีเดียวกันนั้น โปรตุเกสใช้มาตรการที่ไม่ใช้โทษทางอาญา โดยใช้มาตรการทางปกครองแทน กำหนดให้ผู้ที่มียาในครอบครองในปริมาณไม่เกิน 10 วันของการเสพตามค่าเฉลี่ย ถือว่าเป็นผู้เสพ จะไม่ใช้มาตรการทางอาญา แต่ใช้มาตรการทางปกครอง โดยวิธีการคือมีคณะกรรมการฝ่ายกฎหมาย ร่วมกับฝ่ายสาธารณสุข และสังคมสงเคราะห์ เข้ามากำหนดว่าต้องบำบัดอย่างไร ถ้าไม่ปฏิบัติตามก็ใช้กลไกการปรับ เป็นกลไกทางปกครอง โดยจะไม่มีการใช้โทษทางอาญา 15 ปีให้หลังของการดำเนินมาตรการ decriminalize ผู้เสพยาเสพติดของโปรตุเกส พบว่ามีผู้เสพยาลดลงมากโดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่น

การจัดการกับผู้เสพยาเสพติดตามแบบประเทศโปรตุเกส หรือโปรตุเกสโมเดล นั้นถือเป็นทางออกกลางๆ ในการแก้ไขปัญหาเสพติด โดยทำให้ชัดเจนว่าผู้เสพไม่ใช่อาชญากร ใช้กลไกทางปกครอง การโน้มน้าวสู่ระบบสมัครใจบำบัด การกลับคืนสู่สังคมที่ดีขึ้น เพราะผู้เสพยาเสพติดไม่มี ‘ตราบาป’ (stigmatization) จากการถูกลงโทษทางอาญาสามารถหางานทำและเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้โดยไม่ถูกรังเกียจจากสังคม

โปรตุเกสได้ปรับสถานะของยาเสพติด โดยมีกฎหมายที่ระบุว่า การครอบครองยาบ้าไม่ถือว่าเป็นอาชญากรรม และใช้แนวทางดังกล่าวมาแล้ว 12 ปี ปรากฏว่าคนติดยาหรือผู้เสพได้รับการบำบัดรักษาเพิ่มขึ้น อัตราการใช้ของวัยรุ่นลดลง อาชญากรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติดลดลง ยังพบว่าจำนวนผู้ติดโรคอันเป็นผลสืบเนื่องจากการใช้ยาเสพติดและเสียชีวิตลดลงจำนวนมาก ประเทศไทยก็ต้องกลับมาศึกษาแล้วนำมาปรับใช้ให้เหมาะสม³⁸

แม้ว่าหลายฝ่ายยังมีความกังวลว่าการนำโมเดลของโปรตุเกสมาใช้อาจจะทำให้ยาบ้า หรือแอมเฟตามีนกลายเป็นของถูกกฎหมาย แต่ในความเป็นจริงการครอบครองยาบ้ายังคงเป็นความผิดตามกฎหมายอยู่ เพียงแต่ใช้มาตรการทางปกครองแทนการใช้โทษอาญาเหมือนในปัจจุบัน ส่วนผู้ค้ายาบาก็คงต้องถูกลงโทษตามกฎหมายอย่างเด็ดขาด ในขณะที่การแพร่ระบาดที่มีปริมาณสูงขึ้นเรื่อย ๆ ไม่ใช่เฉพาะไทยหรือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่แพร่ไปในภูมิภาคอื่น ๆ ของโลก³⁹ การทำให้ยาบ้าเป็นสิ่งถูกกฎหมายยังเป็นไปได้ยาก

³⁴ ข้อมูล 19 มิถุนายน 2561. กรมสุขภาพจิต. สืบค้น <https://www.dmh.go.th/news/view.asp?id=1214>

³⁵ ข้อมูล มิถุนายน 2547. ศูนย์ข้อมูลกฎหมายกลาง สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. สืบค้น http://web.krisdika.go.th/data/lawabout/lawdetail/lawdetail_044.htm

³⁶ ข้อมูล มกราคม 2562. สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย. สืบค้น <https://www.tijbangkokrules.org/uploads/publications/pUxN8DfSaW59EEDhG09d9SHsR9TBdtqGHFqymBC.pdf>

³⁷ ข้อมูล 1 ธันวาคม 2562. กรมราชทัณฑ์. สืบค้น http://www.correct.go.th/rt103pdf/report_result.php?date=2019-12-01&report=

³⁸ ข้อมูล 12 พฤษภาคม 2563. กระทรวงยุติธรรม. สืบค้น <https://www.moj.go.th/view/43826>

³⁹ ข้อมูล 6 กรกฎาคม 2559. สำนักข่าวอิศรา. สืบค้น https://www.isranews.org/thaireform-other-news/48215-tij_48215.html

บันทึก

บันทึก

05

ความรุนแรงในครอบครัว ภัยเงียบในช่วงที่ทุกคนต้องอยู่บ้าน

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลก ทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ตั้งแต่ช่วงต้นปี พ.ศ. 2563 จนถึงปัจจุบัน ทำให้รัฐบาลของหลายประเทศต้องออกมาตรการต่างๆ เพื่อชะลอการแพร่ระบาด และลดโอกาสในการติดเชื้อของประชาชนกลุ่มเสี่ยง เช่น บุคลากรทางการแพทย์ หรือประชาชนกลุ่มที่จะมีอาการรุนแรงหากติดเชื้อ และยังเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบที่รุนแรงตามมาหนึ่งในมาตรการที่รัฐบาลของประเทศต่างๆ นำมาใช้ในการจัดการกับการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 อย่างได้ผลก็คือ การล็อกดาวน์ประเทศ อย่างไรก็ตาม อีกด้านหนึ่งของการใช้มาตรการนี้กลับส่งผลให้ความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มสูงขึ้นได้

มาตรการล็อกดาวน์ภายในประเทศ เช่น การให้ประชาชนกักตัวอยู่ในบ้าน การปิดสถานบริการและสถานที่ต่างๆ การห้ามจัดกิจกรรมที่มีคนรวมตัวกัน เป็นจำนวนมาก รวมถึงการรักษาระยะห่างระหว่างบุคคล เมื่อมาตรการล็อกดาวน์ถูกนำมาใช้อย่างเคร่งครัด พบว่ามีการรายงานเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวที่เพิ่มสูงขึ้นในหลายประเทศ เนื่องจากผู้หญิงและเด็กต้องใช้เวลาอยู่ในบ้านของตนเองมากขึ้นหรือแทบจะตลอดเวลา ซึ่งเป็นการเพิ่มโอกาสในการเผชิญกับความรุนแรงจากคนในครอบครัวได้มากขึ้นเช่นกัน⁴⁰

ข้อมูลรายงานเหตุเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวจากหลายประเทศ พบว่าความรุนแรงในครอบครัวมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นประมาณ ร้อยละ 20 ไปจนถึงร้อยละ 50 เนื่องจากผู้หญิงและเด็กที่เผชิญกับความรุนแรงภายในบ้านไม่สามารถหนีออกไปหาแหล่งพึ่งพิงอื่นๆ ได้ นอกจากนี้ยังไม่สามารถเข้าถึงบริการที่ให้ความช่วยเหลือแก่เด็กและสตรีที่เป็นเหยื่อของความรุนแรงภายในครอบครัวอีกด้วย เช่น ในประเทศจีน พบว่า ในช่วงการล็อกดาวน์ เจ้าหน้าที่ตำรวจได้รับรายงานเหตุความรุนแรงภายในครอบครัวเพิ่มมากขึ้นถึงสามเท่าเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปีที่แล้ว เช่นเดียวกับในประเทศสเปน พบว่า เพียงช่วงต้นของการใช้มาตรการล็อกดาวน์ ก็ได้รับแจ้งจากสายด่วนเกี่ยวกับความรุนแรงภายในครอบครัวเพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 20 จากปกติ

จากข้อมูลการรายงานเหตุที่เพิ่มขึ้นดังกล่าว แสดงให้เห็นว่ากลุ่มผู้หญิงและเด็กในหลายพื้นที่ทั่วโลกอาจมีความเสี่ยงมากขึ้นที่จะเป็นเหยื่อของความรุนแรงในครอบครัว โดยมีอุปสรรคในการเข้าถึงการให้ความช่วยเหลือ ซึ่งเหตุความรุนแรงดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจ อาจทำให้ผู้หญิงและเด็กกลายเป็นกลุ่มเปราะบางมากยิ่งขึ้น

ลักษณะความรุนแรงประเภทต่างๆ

ความรุนแรงประเภทต่างๆ ที่พบในผู้หญิงและเด็ก ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ข้อมูลจาก WHO (องค์การอนามัยโลก) ในปี ค.ศ. 2020 พบว่า หลายประเทศมีการรายงานความรุนแรงในครอบครัวจากสายด่วน ตำรวจ และผู้ให้บริการอื่นๆ โดยในเด็ก พบว่า เป็นลักษณะของการทารุณกรรมเด็ก⁴¹ ส่วนในผู้หญิง เป็นความรุนแรงที่เกิดจากคู่รักหรือคู่สมรส

การทารุณกรรมเด็กสามารถแบ่งได้เป็น 4 ลักษณะ ได้แก่

- การทำร้ายร่างกาย
- การล่วงละเมิดทางเพศ
- การทำร้ายทางอารมณ์
- การทอดทิ้ง

ส่วนความรุนแรงที่เกิดจากคู่รักหรือคู่สมรส หมายถึง พฤติกรรมที่คู่รักหรืออดีตคู่รักกระทำความอันตรายทางร่างกาย ทางเพศ หรือทางจิตใจ ของอีกฝ่าย เช่น ความก้าวร้าวทางร่างกาย การบีบบังคับทางเพศ การทารุณกรรมทางจิตใจ และพฤติกรรมการควบคุม

รายงานจาก WHO ยังพบว่าช่วงที่ต้องอยู่บ้าน คู่รักอาจมีความต้องการที่จะมีความสัมพันธ์ทางเพศเพิ่มมากขึ้น อาจนำไปสู่การบีบบังคับทางเพศหรือเพศสัมพันธ์แบบไม่พึงประสงค์ได้ นอกจากนี้ยังอาจมีปัญหาเรื่องการเข้าถึงการป้องกันที่ลดลง เช่น การใช้ถุงยางอนามัย และการคุมกำเนิด ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลกระทบที่รุนแรงต่อร่างกายและจิตใจของอีกฝ่ายได้⁴²

ความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาที่ถูกซ่อนเร้น

การรายงานข้อมูลเกี่ยวกับความรุนแรงที่เปิดเผยมต่อสาธารณะในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 นั้นอาจเป็นเพียงส่วนหนึ่งของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เนื่องจากเหยื่ออาจจะเข้าถึงการให้ความช่วยเหลือและรายงานเหตุการณ์ได้ยากกว่าสถานการณ์ปกติ ดังนั้นอาจเป็นอุปสรรคสำคัญในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมด้วยเช่นกัน

ข้อมูลจาก WHO รายงานว่า เด็กมีอุปสรรคมากกว่าผู้ใหญ่ในการออกจากบ้าน เพื่อเข้าถึงการให้ความช่วยเหลือ และเด็กเล็กมักไม่ค่อยเข้าใจหรือไม่เข้าถึงช่องทางที่จะขอความช่วยเหลือได้ เมื่อมีการปิดโรงเรียนเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของยังทำให้เด็กขาดพื้นที่ปลอดภัยและเครือข่ายในการให้ความช่วยเหลือ นอกจากนี้เด็กใช้เวลาออนไลน์มากขึ้น ทำให้เสี่ยงต่อการถูกล่วงละเมิดทางออนไลน์เพิ่มขึ้นเช่นกัน ส่วนในผู้หญิง การใช้โทรศัพท์ หรือการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในช่วงที่ต้องอยู่ในบ้านตลอดเวลา อาจถูกจำกัดหรือถูกตรวจสอบโดยผู้รักหรือคู่สมรสของตนเอง ทำให้ไม่สามารถแจ้งเรื่องของตนเองหรือขอความช่วยเหลือได้ นอกจากนี้ในความสัมพันธ์ของผู้รักหรือคู่สมรสสำหรับผู้หญิงบางส่วนยังอาจมีปัจจัยเกี่ยวกับการพึ่งพาทางด้านเศรษฐกิจร่วมด้วย เช่น การเลี้ยงดูบุตร ซึ่งอาจเป็นอีกปัจจัยที่ทำให้ผู้หญิงไม่สามารถเปิดเผยความรุนแรงที่ตนเองเผชิญอยู่⁴³

ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เพิ่มสูงขึ้น และการเข้าถึงความช่วยเหลือ การลี้ภัยทางนรกทำให้เด็กและสตรีเผชิญความรุนแรงภายในบ้านมากขึ้น อีกทั้งยังเข้าถึงความช่วยเหลือจากภายนอกได้ยากกว่าสถานการณ์ปกติ อันเนื่องมาจากสถานการณ์ความกดดันทางเศรษฐกิจทำให้เกิดการทะเลาะเบาะแว้งภายในครอบครัว รวมถึงการไม่มีสถานที่หลบหนีจากความรุนแรง ส่งผลให้มีการรายงานความรุนแรงภายในบ้านมากขึ้นในหลายประเทศทั่วโลก โดยในประเทศสเปน เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 18 ประเทศฝรั่งเศส ร้อยละ 30 และประเทศสิงคโปร์ ร้อยละ 33 ในขณะที่ประเทศไทยมีการรายงานปัญหาความรุนแรงภายในประเทศน้อยลง อันนำมาซึ่งข้อสงสัยว่าสาเหตุที่การรายงานน้อยลงนั้นอาจมาจากอุปสรรคในการรายงานและการเข้าถึงความช่วยเหลือ

UNICEF ได้แสดงทัศนะว่า การที่ชุมชนได้รับผลกระทบ ทำให้เด็กที่เสี่ยงต่อการได้รับความรุนแรง การทารุณกรรม หรือการแสวงหาประโยชน์ ยิ่งมีความเปราะบางมากขึ้น ความรุนแรงของสังคมและเศรษฐกิจ จะเพิ่มความเสี่ยงสำหรับผู้หญิงที่อยู่ในช่วงแรกของการสมรส ผู้หญิงตั้งครรภ์ และผู้หญิงที่ได้รับความรุนแรงที่เกิดจากพื้นฐานเพศสภาพ⁴⁴ นอกจากนี้การกักตักยังส่งผลให้เด็กที่ต้องเผชิญกับความรุนแรงภายในบ้านหรือทางออนไลน์ห่างไกลจากการได้รับความช่วยเหลือ ความเครียด ตราบาปที่มาจากความเจ็บป่วยและความตึงเครียดทางการเงิน ทำให้สถานการณ์ครอบครัวและชุมชนแย่ลง

กลไกที่ควรเข้ามารองรับ

การรับมือกับความรุนแรงในครอบครัวในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 มีความเกี่ยวข้องกับหลายภาคส่วน ซึ่งมีข้อเสนอแนะและคำแนะนำจากองค์กรต่างๆ ที่เสนอนโยบายและแผน สำหรับการจัดการกับปัญหาดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพและมีความยั่งยืน

WHO ได้เสนอแนะแนวทางในการรับมือกับความรุนแรงภายในครอบครัวที่เกิดขึ้นในช่วงล็อกดาวน์ที่เกี่ยวข้องกับหลายภาคส่วน เช่น

- รัฐบาลและผู้กำหนดนโยบาย ต้องจัดเตรียมบริการที่จำเป็นสำหรับปัญหาความรุนแรงต่อผู้หญิงไว้ในแผนการเตรียมความพร้อมและการรับมือในช่วงสถานการณ์โควิด-19 รวมทั้งการให้เงินสนับสนุน และการระบุช่องทางเพื่อให้ผู้หญิงสามารถเข้าถึงบริการต่างๆ ได้ ในบริบทของมาตรการการเว้นระยะห่างทางสังคม
- การอำนวยความสะดวกด้านสุขภาพ ควรระบุและให้ข้อมูลเกี่ยวกับบริการที่มีในท้องถิ่นสำหรับผู้ได้รับความรุนแรง เช่น สายด่วน บ้านพักฉุกเฉิน ศูนย์พักพิงสำหรับเหยื่อจากการข่มขืน และการให้คำปรึกษา
- ผู้ให้บริการด้านสุขภาพ สามารถให้ความช่วยเหลือโดยการสนับสนุนที่สำคัญและการรักษาทางการแพทย์ ได้แก่ การรับฟังอย่างเข้าใจความรู้สึก การซักถามถึงความต้องการและข้อกังวล การเพิ่มความปลอดภัย และการส่งต่อผู้รอดชีวิตไปยังบริการต่างๆ
- องค์กรด้านสิทธิมนุษยชน จำเป็นต้องมีบริการสำหรับผู้หญิงที่ได้รับความรุนแรงและลูกของพวกเขา ในแผนการรับมือกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และต้องมีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกรณีความรุนแรงต่อผู้หญิงที่มีการรายงาน
- สมาชิกชุมชน ควรได้รับการสร้างความตระหนักถึงความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้นของความรุนแรงต่อผู้หญิงในช่วงการระบาดใหญ่นี้ และความต้องการในการติดต่อและช่วยเหลือผู้หญิงที่ได้รับความรุนแรง รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ที่ให้การช่วยเหลือผู้รอดชีวิต

- ผู้หญิงที่กำลังเผชิญกับความรุนแรง อาจพยายามเข้าถึงครอบครัวและเพื่อนที่สามารถให้การสนับสนุนได้ หรือขอความช่วยเหลือจากสายด่วนหรือค้นหาบริการในท้องถิ่นที่จัดให้กับผู้ที่รอดชีวิตจากเหตุรุนแรง นอกจากนี้ควรมีแผนเกี่ยวกับความปลอดภัยในกรณีที่มีความรุนแรงมีการยกระดับขึ้น เช่น การมีเพื่อนบ้าน เพื่อน ญาติ หรือที่พักพิง ที่สามารถไปหาได้ หากจำเป็นต้องออกจากบ้านทันทีเพื่อความปลอดภัย

เลขาธิการสหประชาชาติได้เสนอแนะแนวทางการป้องกันและยุติความรุนแรงในครอบครัวในช่วงสถานการณ์โควิด-19 โดยให้ความสำคัญกับการจัดบริการช่วยเหลือเด็กและสตรีที่เผชิญเหตุรุนแรง สามารถเข้าถึงได้สะดวก เช่น การลงทุนในการให้บริการทางออนไลน์ และองค์กรภาคประชาสังคมที่สามารถให้ความช่วยเหลือได้ การจัดทำระบบการเตือนภัยฉุกเฉินในร้านขายยา

และร้านขายของใช้จำเป็น การประกาศให้บ้านพักฉุกเฉินเป็นบริการที่มีความจำเป็น รวมถึงการสร้างช่องทางปลอดภัยที่ช่วยให้ผู้หญิงสามารถขอความช่วยเหลือได้อย่างปลอดภัยโดยไม่ให้ผู้กระทำผิดรู้ตัว นอกจากนี้ยังควรเพิ่มการรณรงค์เกี่ยวกับการตระหนักรู้ต่อสาธารณะ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ชาย และเด็กผู้ชาย

ในด้านของกระบวนการยุติธรรมนั้น จำเป็นต้องมีการสร้างความมั่นใจแก่สาธารณชนว่า ระบบศาลยุติธรรมจะดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดในเหตุความรุนแรงต่างๆ อย่างแน่นอน และอาจใช้วิธีการหลีกเลี่ยงการปล่อยตัวผู้ต้องหาที่ถูกตัดสินว่ามีความผิดเกี่ยวกับความรุนแรงต่อผู้หญิงในทุกรูปแบบ โดยข้อมูลจาก UN WOMEN เสนอให้มีการสร้างความตระหนักของตำรวจ

และฝ่ายตุลาการเกี่ยวกับความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็กผู้หญิงที่เพิ่มสูงขึ้น ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และจัดให้มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับวิธีตอบสนอง การปกป้องตนเอง และการส่งต่อผู้เสียหายและผู้รอดชีวิตไปยังบริการที่เหมาะสม⁴⁵

ทางด้านเจ้าหน้าที่ที่ต้องเข้าไปให้การช่วยเหลือผู้เสียหายเป็นลำดับแรกๆ เช่น บุคลากรด้านสุขภาพ เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายและเจ้าหน้าที่ของศาล รวมทั้งบ้านพักฉุกเฉินและเจ้าหน้าที่ให้คำปรึกษา ที่ยังต้องทำงานในช่วงวิกฤตของการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ควรได้รับการฝึกอบรมด้านการสนับสนุนทางจิตสังคมด้วย เพื่อให้เข้าใจและปฏิบัติต่อผู้เสียหายได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ควรให้การฝึกอบรมสำหรับเจ้าหน้าที่ด้านการศึกษาและด้านการให้บริการสำหรับเด็กโดยเฉพาะ เกี่ยวกับความปลอดภัยและข้อมูลที่จำเป็นในกรณีที่เด็กต้องเผชิญเหตุทารุณกรรมที่บ้านหรือเสี่ยงต่อการเป็นเหยื่อทางออนไลน์

แนวปฏิบัติที่เหมาะสม ควรเป็นไปในลักษณะที่สามารถแยก “ผู้กระทำ” ออกจากบ้านแทน “ผู้ถูกกระทำ” โดยมีเจ้าหน้าที่ที่สามารถติดต่อและสามารถให้ความช่วยเหลือได้ทันที

ในต่างประเทศมีตัวอย่างของแนวปฏิบัติที่ดี เพื่อรับมือกับความรุนแรงภายในครอบครัวในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เช่น

- ประเทศฝรั่งเศส มีการออกแบบร้านขายยาให้เป็นจุดช่วยเหลือ โดยผู้ถูกกระทำสามารถพูดรหัสลับว่า “ขอหน้ากากเบอร์ 19” จากนั้นพนักงานขายจะช่วยเหลือโดยประสานตำรวจและหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

- ประเทศสเปนในช่วงที่มาตรการล็อกดาวน์มีความเข้มงวดสูงสุด รัฐบาลได้ประกาศให้ผู้หญิงสามารถออกจากบ้านได้โดยไม่ถูกปรับ เพื่อยุติความรุนแรงที่เกิดขึ้น
- ประเทศเยอรมนี ทาง Katrin Goring-Eckardt หัวหน้าพรรคกรีนได้เรียกร้องให้รัฐบาลเพิ่มเงินให้กับบ้านพักพิงที่ปลอดภัย และกระตุ้นให้ทางการเปลี่ยนโรงแรมหรือเกสต์เฮาส์ที่ว่างให้เป็นที่พักพิง และใช้เงื่อนไขที่อนุญาตให้ผู้หญิงที่อยู่ในสถานการณ์ที่เสี่ยงต่อความรุนแรงสามารถออกจากบ้านของตนเองได้
- ประเทศแคนาดา ให้มีการเปิดที่พักพิงสำหรับผู้ประสบเหตุความรุนแรงในครอบครัวในช่วงล็อกดาวน์ ให้แก่ผู้ที่เผชิญกับความรุนแรงทางเพศและความรุนแรงอื่นๆ ที่เกิดจากพื้นฐานเพศสภาพ
- ประเทศจีน มีการใช้ hashtag #AntiDountryViolenceDuringEpidemic เป็นส่วนหนึ่งของนโยบาย เพื่อรวบรวมและเชื่อมโยงแหล่งข้อมูลออนไลน์สำหรับการเปิดเผยเรื่องความรุนแรงในครอบครัวในช่วงล็อกดาวน์

สำหรับในประเทศไทย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างมีการตระหนักในเรื่องเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เนื่องจากประเทศไทยมีมาตรการล็อกดาวน์ให้ประชาชนอยู่ในบ้านเช่นกัน การเข้าถึงช่องทางออนไลน์เพื่อแจ้งเหตุหรือขอความช่วยเหลือสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นประเด็นที่สำคัญ

ปัจจุบันประเทศไทยมีการสร้างแชทบอท (Chatbot) ที่มีชื่อว่า Mysis ผ่านทาง Facebook Messenger ในการให้ความรู้ทางกฎหมาย และให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นในการให้คำปรึกษาและเสนอทางออกอย่างเข้าใจแก่ผู้ที่ได้รับ

ความรุนแรง ซึ่งโครงการนี้เกิดขึ้นภายใต้ความร่วมมือของโครงการ “พลิกไทย” โดย ดีแทค บริษัทไอพีเอ็นดรีม และพ.ต.ท.หญิง เปรียบพร้อม เมฆิยานนท์ นอกจากนี้ยังมีการจัดทำแดชบอร์ด (Dashboard) เพื่อให้ผู้พบเห็นสามารถแจ้งเบาะแสความรุนแรงภายในที่พบเห็น และเป็นการเพิ่มช่องทางให้ผู้ถูกรังแกสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้มากขึ้น รวมถึงมีการเก็บสถิติ และบันทึกสถานะความคืบหน้าของการรายงานเพื่อลดการกระทำซ้ำ โดยที่ผู้ถูกรังแกไม่ต้องเล่าซ้ำใหม่แก่เจ้าหน้าที่

#MySisBot

เพื่อนแชทบอทเคียงข้างผู้หญิง
และเด็กต่อสู้กับความรุนแรง

m.me/mysisbot

ทดสอบความเข้าใจ

ปรึกษาปัญหา

ถามข้อกฎหมาย

แจ้งเหตุ

โดยสรุป รัฐบาลจำเป็นต้องคำนึงถึงความเสี่ยงที่เฉพาะเจาะจงของผู้หญิง และเด็กที่เป็นกลุ่มเปราะบาง รวมถึงผู้ที่เผชิญกับการถูกเลือกปฏิบัติ และการตีตรา ในการวางแผนสำหรับมาตรการรับมือกับสถานการณ์ การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จำเป็นต้องมีการสนับสนุนเด็กที่อาจ ถูกแยกออกจากตัวครวจากผู้ปกครอง เนื่องจากความเจ็บป่วย และต้องมีการทำงานร่วมกันเพื่อเตรียมพร้อมมากขึ้น สำหรับผู้ที่อยู่ห่างไกลที่ต้องได้รับการปกป้องและการบรรเทาปัญหาสุขภาพจิตด้วย

⁴⁰ ข้อมูล 28 มีนาคม 2563. The Guardian. สืบค้น https://www.theguardian.com/society/2020/mar/28/lockdowns-world-rise-domestic-violence?CMP=fb_gu&utm_medium=Social&utm_source=Facebook#Echobox=1585386611

⁴¹ ข้อมูล ปี 2563. World Health Organization. สืบค้น https://www.who.int/health-topics/violence-against-children#tab=tab_1

⁴² ข้อมูล 29 พฤศจิกายน 2560. World Health Organization. สืบค้น <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>

⁴³ ข้อมูล 18 มิถุนายน 2563. World Health Organization. สืบค้น https://www.who.int/publications/i/item/WHO-2019-nCoV-Violence_actions-2020.1

⁴⁴ ข้อมูล 21 กันยายน 2560. UNICEF. สืบค้น <https://www.unicef.org/coronavirus/agenda-for-action>

⁴⁵ ข้อมูล ปี 2563. UN WOMEN. สืบค้น <https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2020/issue-brief-covid-19-and-ending-violence-against-women-and-girls-en.pdf?la=en&vs=5006>

บันทึก

บันทึก

06

อนาคตของชีวิตออนไลน์ ความปลอดภัยของการเป็น พลเมืองดิจิทัล

สถิติของ ITU (International Telecommunication Union) ประมาณการว่าร้อยละ 53 ของประชากรโลกสามารถเข้าถึงบริการอินเทอร์เน็ต แต่ยังคงมีความเหลื่อมล้ำค่อนข้างสูง โดยหากพิจารณาเฉพาะประชากรของประเทศพัฒนาแล้ว จะมีอัตราการเข้าถึงบริการอินเทอร์เน็ตถึงร้อยละ 87 ขณะที่ประเทศด้อยพัฒนาอยู่ที่เพียงประมาณร้อยละ 20⁴⁶ อย่างไรก็ตาม ตัวเลขเหล่านี้อาจไม่สะท้อนข้อมูลเชิงคุณภาพ ไม่ว่าจะเป็นความสะดวกสบายในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต หรือความรู้ความเข้าใจในการใช้ประโยชน์จากบริการอินเทอร์เน็ต

สำหรับประเทศไทย มีประชากรที่เข้าถึงบริการอินเทอร์เน็ตในชีวิตประจำวัน ได้สูงถึงร้อยละ 68 โดยที่ผ่านมา คนไทยลงทะเบียนใช้มือถือกว่า 93.39 ล้านเครื่อง ซึ่งมากกว่าจำนวนประชากรในประเทศ โดยส่วนใหญ่มีการเข้าถึง และใช้อินเทอร์เน็ตกว่า 9 ชั่วโมงต่อวัน เมื่อเทียบกับจำนวนประชากรทั้งประเทศ พบว่า มีการเข้าถึงการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ร้อยละ 187 เข้าถึงการใช้อินเทอร์เน็ตแบบเคลื่อนที่สูงกว่าร้อยละ 108 และมีการค้าขายทางอิเล็กทรอนิกส์ผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ร้อยละ 69 ซึ่งตัวเลขเหล่านี้แสดงให้เห็นแนวโน้มว่า ประชากร 1 คนมีอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรือโทรศัพท์มือถือมากกว่า 1 เครื่อง แต่ในเชิงคุณภาพข้อมูลจาก กสทช. พบว่าร้อยละ 73 ของผู้ใช้โทรศัพท์มือถือเป็นแบบเติมเงิน (Pre-paid) ซึ่งอาจจะไม่เอื้อต่อการใช้อินเทอร์เน็ตในระยะยาวเช่นการทำงานหรือการเรียนรู้ต่าง ๆ⁴⁷

สถานการณ์โควิดผลักดันทุกคนเข้าสู่โลกออนไลน์ กลายเป็นพลเมืองดิจิทัลอย่างเร่งด่วน

ในปี พ.ศ. 2563 ที่สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อคนทั่วโลก ประเทศไทยมีมาตรการสำคัญต่างๆ ที่ช่วยยับยั้งการระบาดคือการจำกัดการเคลื่อนไหวของคน โดยสนับสนุนให้สถานที่ทำงานทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงสถานศึกษา ปรับกิจกรรมให้เป็นออนไลน์ ประกอบกับการปิดสถานประกอบการต่างๆ ทั้งห้างสรรพสินค้าและร้านอาหาร ทำให้การใช้อินเทอร์เน็ตกลายเป็นเรื่องจำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เรียกว่าเป็นกระบวนการเปลี่ยนสู่ระบบดิจิทัลที่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติในเวลาเพียงไม่กี่วัน ซึ่งในแง่หนึ่งก็มีข้อดี อย่างเช่นภาคราชการที่จำเป็นต้องปรับตัวก็จะเป็นความคุ้นเคยกับการปฏิบัติงานออนไลน์มากขึ้น ทำให้ระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (E-government) สามารถพัฒนาได้และมีแรงดันจากผู้ปฏิบัติน้อยลง กฎระเบียบต่างๆ ที่ไม่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน

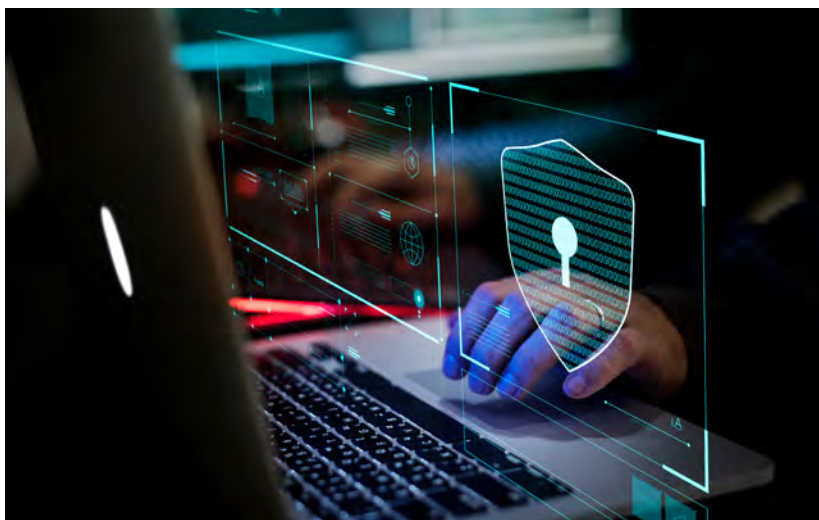
ออนไลน์ถูกปรับเปลี่ยนอย่างเร่งด่วน แนวคิดเรื่องข้อมูลเปิด (open data) ที่เอื้อให้เกิดความโปร่งใสก็มีการหยิบยกขึ้นมาพิจารณามากขึ้น

ในส่วนของระบบการศึกษาที่จะมีการพัฒนา เด็กนักเรียนไม่ต้องพึ่งพาอยู่กับเฉพาะครูในโรงเรียนของตนแต่สามารถเปิดโลกไปรับการเรียนการสอนจากแหล่งอื่นๆ ได้ ซึ่งก็จะทำให้ครูผู้สอนทั้งหลายต้องแข่งขันเพื่อพัฒนาคุณภาพการสอนมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ประชากรที่ไม่คุ้นเคยกับเทคโนโลยีในทุกสายอาชีพจะกลายเป็นกลุ่มเปราะบางที่ถูกผลักเข้าสู่โลกออนไลน์แบบกะทันหัน โดยรายงานของ ITU ระบุว่า ในหลายประเทศที่แม้มีประชากรเกือบครึ่งสามารถเข้าถึงบริการอินเทอร์เน็ตได้ แต่ก็ขาดทักษะพื้นฐานถึงขั้นที่ไม่สามารถส่งอีเมลแบบแนบไฟล์ได้⁴⁸ รัฐบาลอาจจะต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับการกำหนดแนวทางดูแลประชากรกลุ่มนี้ที่ต้องเผชิญกับภัยที่อาจแฝงมาโดยไม่มีโอกาสเตรียมความพร้อมล่วงหน้า

โดยทั่วไปการวัดว่าประชากรเป็นกลุ่มเปราะบางต่อภัยจากเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตหรือไม่เป็นเรื่องทำได้ยาก อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมให้ประชากรส่วนใหญ่เป็น “พลเมืองดิจิทัล” ที่มีคุณภาพ จะช่วยเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยของสังคมออนไลน์ในภาพรวมได้

การสร้างพลเมืองดิจิทัลเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลา แต่ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ที่ผลักดันให้ทุกคนปรับตัวเข้าสู่โลกออนไลน์อย่างเร่งด่วน เมื่อประกอบกับความสับสนวุ่นวายจากโรคระบาดในระดับที่ไม่เคยมีใครเจอมาก่อนจึงได้เปิดช่องให้อาชญากรฉวยโอกาสโจมตีสร้างความเสียหายไม่ว่าจะเป็นความเสียหายทางการเงินหรือชื่อเสียงต่อประชาชนทั่วไปได้ง่ายขึ้น ภัยจากโลกออนไลน์จึงกลายเป็นเรื่องใกล้ตัวสำหรับทุกคนยิ่งกว่าที่เคย

เมื่อทุกอย่างเกิดขึ้นอย่างเร่งด่วน ความปลอดภัย คือปัญหาสำคัญ

ข้อมูลสถิติของสถาบัน UNICRI (United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute) พบว่า ในระยะเวลาไม่ถึงสามเดือนที่ผ่านมา มีเว็บไซต์หลอกลวงข้อมูลเพิ่มขึ้นกว่าสามเท่า จาก 149,000 เว็บไซต์ในเดือนมกราคม พ.ศ. 2563 เป็น 522,000 เว็บไซต์ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 ไม่ว่าจะเป็นการฉ้อโกงสินค้าจำเป็นและการขโมยข้อมูลส่วนบุคคล⁴⁹

จริงอยู่ว่าอาชญากรรมที่เกิดขึ้นโดยการฉวยโอกาสจากเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตนั้นเป็นปัญหาต่อเนื่องมาตลอด โดยมีรูปแบบที่สามารถแบ่งแยกคร่าวๆ ได้คือ อาชญากรรมไซเบอร์ (Cyber crime) ที่เน้นการโจมตีระบบหรือโจมตีข้อมูล และอาชญากรรมที่เกิดบนแพลตฟอร์มไซเบอร์ (Cyber-related crime) ซึ่งหมายถึงอาชญากรรมทั่วไป เช่น ความรุนแรง การหาประโยชน์ การหลอกลวงฉ้อโกงที่อาศัยช่องทางออนไลน์เป็นเครื่องมือ รวมไปถึงเครือข่ายอินเทอร์เน็ตใต้ดิน (Dark web) ที่เป็นศูนย์รวมธุรกิจผิดกฎหมายในระดับโลกซึ่งคนทั่วไปไม่สามารถเข้าถึงได้ง่าย

จะเห็นว่าอาชญากรรมทั้งสองรูปแบบอาจพบได้ทั้งในระดับชีวิตประจำวัน ไปจนถึงระดับองค์กรหรือแม้แต่วัฒนธรรมาภคส่วนต่างๆ ซึ่งจำเป็นต้องมีความพร้อมในการรับมือ เพราะภัยลักษณะนี้มีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วตามกระแสเทคโนโลยีและไลฟ์สไตล์ของผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ต จนอาจกล่าวได้ว่าไม่มีการป้องกันใดที่เพียงพออีกต่อไป

อาชญากรรมไซเบอร์ ปัญหาใกล้ตัวประชาชน

จากผลการสำรวจของสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ)⁵⁰ เรื่องความหวาดกลัวอาชญากรรมในช่วงสถานการณ์โควิด-19 พบว่า อาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้อินเทอร์เน็ตคิดเป็นอันดับสามของอาชญากรรมประเภทที่ประชาชนรู้สึกว่าจะกระทบต่อความปลอดภัยมากที่สุดในช่วงสถานการณ์โควิด-19 โดยมีผู้ตอบถึงร้อยละ 14.20 รองจากการลักขโมยที่มีการใช้ความรุนแรง และการลักขโมยที่ไม่มีการใช้ความรุนแรง ตามลำดับ

33.96%

การลักขโมยที่มีการใช้ความรุนแรง

(จี้ ปล้น ใช้กำลังทำร้ายหรือข่มขู่ว่าจะทำร้ายเพื่ออากรพยสิน)

22.50%

การลักขโมยที่ไม่มีการใช้ความรุนแรง

(ล้วงกระเป๋า มีคนมาทำลายข้าวของ ขโมยของในบ้าน/ของในร้าน/รถที่จอดทิ้งไว้ เวลาที่ไม่อยู่ หรือเวลาที่มองไม่เห็น)

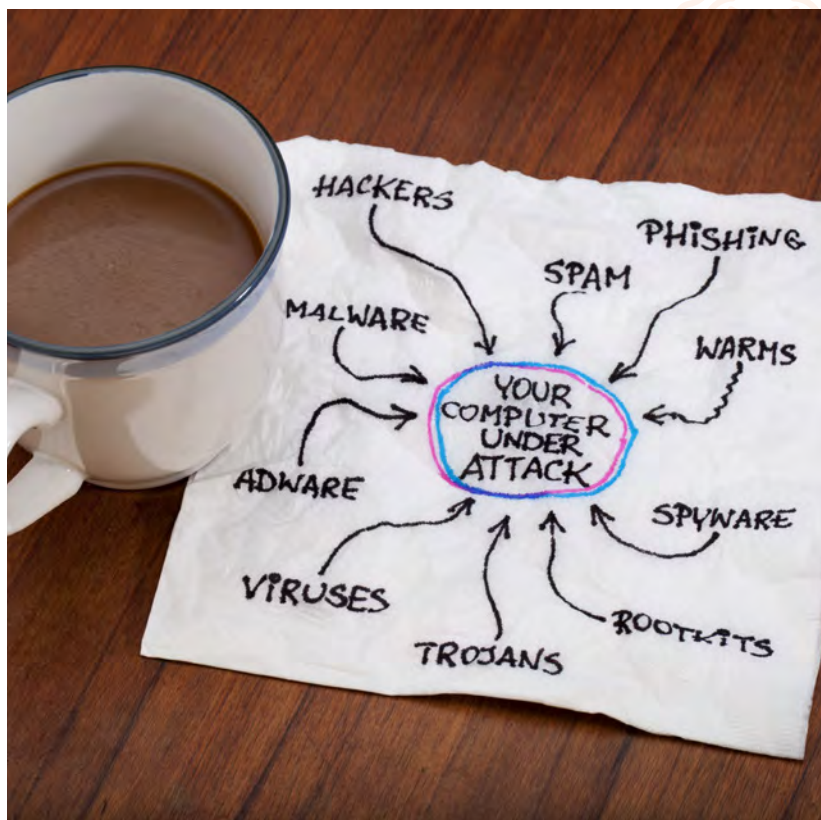

14.20%

อาชญากรรม/ความรุนแรงออนไลน์

(การฉ้อโกงออนไลน์ หลอกหลวงออนไลน์ สแกมเมอร์ แอ็กเกอร์ การส่อลวงทางเพศออนไลน์ กลั่นแกล้งออนไลน์)

ที่มา: สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย

เมื่อทำการศึกษาต่อเนื่องในรายละเอียด โดยการเก็บข้อมูลออนไลน์จากผู้ตอบอายุ 18 ปีขึ้นไป ในเขตกรุงเทพและปริมณฑลจำนวน 1,027 คนพบว่า ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ประชาชนมีพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตวันละ 6-12 ชั่วโมง และใช้งานมากขึ้นเมื่อเทียบกับช่วงก่อนสถานการณ์โควิด-19 โดยกิจกรรมที่ใช้เวลาในอินเทอร์เน็ตมากที่สุดตามลำดับคือการใช้สังคมออนไลน์ การติดต่อสื่อสาร การเสพสื่อบันเทิง การช้อปปิ้งออนไลน์ และการประชุมงานออนไลน์

เมื่อถามถึงลักษณะอาชญากรรมเกี่ยวข้องกับการใช้อินเทอร์เน็ตที่ผู้ตอบรู้สึกว่
น่ากังวลที่สุดนั้น 5 อันดับแรกประกอบด้วย

1. การถูกขโมยข้อมูลธุรกรรมออนไลน์หรือ
ขโมยเงินในบัญชี/บัตรเครดิต

2. การถูกผู้อื่นเข้าถึงข้อมูลส่วนตัวโดยไม่ยินยอม
เช่น แหกข้อมูล

3. การติดไวรัสหรือถูกโจมตีโดยไวรัส/มัลแวร์
เพื่อทำลายข้อมูลหรือระบบคอมพิวเตอร์

4. การถูกฉ้อโกงเมื่อซื้อขายของออนไลน์หรือเกมออนไลน์

5. การถูกผู้อื่นนำชื่อหรือรูปภาพไปใช้สร้าง
บัญชีออนไลน์ปลอม

อย่างไรก็ตาม เมื่อสอบถามถึงมาตรการเพื่อเพิ่มความปลอดภัยและป้องกันภัย
เหล่านั้น มีผู้ตอบเพียงร้อยละ 18 ที่เชื่อมั่นว่ากฎหมายจะดูแลคุ้มครองได้

ความท้าทายในเรื่องเฉพาะหน้าและระยะยาว

การใช้ประโยชน์จากดิจิทัลอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ คือความท้าทาย
หลักในสถานการณ์ปัจจุบัน ทุกประเทศต่างเจอปัญหาเหมือนๆ กัน ไม่ว่า
จะเป็นการที่กลุ่มเปราะบางจำเป็นต้องเข้าถึงบริการออนไลน์เพิ่มขึ้นอย่าง
กะทันหัน การที่ประชาชนต้องทำงานจากที่บ้าน เด็กๆ ต้องเรียนออนไลน์

การกระจายข่าวสารที่จำเป็นแต่ในขณะเดียวกันก็สร้างความตื่นตระหนกในสังคม รวมถึงการใช้ข้อมูลดิจิทัลในการจัดการการแพร่ระบาด เช่น การนำแอปพลิเคชัน “ไทยชนะ” มาใช้ในศูนย์การค้าและสถานบริการต่างๆ เพื่อสามารถตามตัวผู้ใช้บริการที่มีความเสี่ยงต่อการระบาดของโรค ทั้งหมดนี้ล้วนแต่เป็นกิจกรรมจำเป็นซึ่งรัฐและทุกภาคส่วนในสังคมต้องร่วมมือกันให้เกิดผลได้อย่างรวดเร็วที่สุด แต่ในระยะการระงับเข้าสู่ยุคสมัยที่ข้อมูลดิจิทัลคือสิ่งมีค่าที่สุด ประชาชนก็ต้องตระหนักและเข้าใจถึงความระมัดระวังที่ต้องมีในการรักษาและส่งผ่านข้อมูล ในขณะเดียวกัน รัฐก็ต้องหาแนวทางในการรักษาความมั่นคงในโลกไซเบอร์ที่เท่าทันเทคโนโลยี

กระทรวงดิจิทัลฯ กำลังดำเนินการผลักดันการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชน นั่นคือ อาสาสมัครดิจิทัล เพื่อเข้ามาช่วยเหลือคนกลุ่มเสี่ยงในชุมชน และเพื่อให้ทราบถึงความต้องการที่แท้จริงของชุมชน รวมถึงช่วยเหลือในการพัฒนา

ศักยภาพ ลดช่องว่างการเข้าถึงเทคโนโลยี อาสาสมัครดิจิทัลจะเป็นคนในชุมชนทำงานเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงข้อมูลความต้องการด้านเทคโนโลยีระหว่างชุมชนกับรัฐบาล เพื่อให้รัฐบาลสามารถเข้าไปแก้ปัญหาได้ตรงจุด เพราะในบางพื้นที่อาจมีโครงสร้างพื้นฐาน มีโครงข่ายสัญญาณครบแล้ว แต่กลับใช้ประโยชน์ได้อย่างไม่เต็มที่ เพราะขาดอุปกรณ์หรือขาดทักษะ โดยทางกระทรวงตั้งเป้าให้มีอาสาสมัครดิจิทัลชุดแรกประมาณ 72,000 คน เท่ากับจำนวนหมู่บ้านในประเทศไทย

ในส่วนของการกระบวนการยุติธรรม โดยทั่วไปแล้วการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมที่เกิดขึ้นใหม่ จะประกอบไปด้วยงานหลายส่วน เช่น การออกกฎหมายเพื่อกำหนดความผิดในกรณีที่กฎหมายที่มีอยู่เดิมอาจจะไม่ครอบคลุมหรือไม่สามารถปรับใช้ได้มีประสิทธิภาพเพียงพอ และการจัดสรรทรัพยากรสำหรับบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งกรณีของอาชญากรรมไซเบอร์และอาชญากรรมที่เกิดบนแพลตฟอร์มออนไลน์นั้นมีจุดร่วมอยู่ที่ความเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายจำเป็นต้องมีเครื่องมือทางเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า ผู้ก่ออาชญากรรมและยังต้องมีทักษะและความรู้ความสามารถที่ได้รับการฝึกฝนมาโดยเฉพาะ การบูรณาการความร่วมมือทั้งระหว่างหน่วยงานภายในประเทศและระดับระหว่างรัฐก็เป็นประเด็นสำคัญ เพราะธรรมชาติของอาชญากรรมลักษณะนี้คือความไร้พรมแดน การแบ่งเขตรับผิดชอบตามกรอบแบบเดิมๆ จะไม่ตอบโจทย์ของการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมในโลกสมัยใหม่อีกต่อไป

อีกประเด็นที่มักถูกกล่าวถึงเสมอไม่ว่าจะในเวทีการประชุมระดับโลก ในการกำหนดนโยบายรัฐบาลหรือในภาคเอกชนทั่วไป คือการหาสมดุลระหว่างการรักษาความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวของประชาชน สำหรับประเทศไทยนั้นมีเครื่องมือทางกฎหมายคือ พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 ที่เน้นการส่งเสริมความเข้มแข็งของสาธารณูปโภคทางเทคโนโลยีให้สามารถบริการประชาชนได้อย่างมั่นคงปลอดภัยมีประสิทธิภาพ และพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ที่เน้นการปกป้องสิทธิของประชาชน ซึ่งจะมีผลบังคับใช้ในปี พ.ศ. 2564

กิจกรรมในโลกออนไลน์มีธรรมชาติที่ไร้พรมแดนซึ่งเป็นข้อดีในสถานการณ์ที่ทั้งโลกไม่สามารถมีปฏิสัมพันธ์กันได้ตามปกติ แต่รักษาความปลอดภัยก็กระทำได้ยาก เมื่อประชากรโลกถูกสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 บังคับให้ต้องใช้ชีวิตบนโลกออนไลน์เต็มรูปแบบไม่มีกำหนดในช่วงนี้อาจจะยังมีความสับสนในมาตรการต่างๆ แต่ภาครัฐต้องเร่งพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมทั้งในเชิงการบริการและการดูแลความปลอดภัย โดยเน้นให้เกิดความเชื่อมั่นในบทบาทของรัฐบาลบนพื้นฐานของหลักนิติธรรม ภาคเอกชนเองก็ต้องให้ความสำคัญกับการเข้มแข็งทางออนไลน์ และทุกฝ่ายต้องร่วมกันส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้เท่าทัน เพื่อให้การเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัลนั้นเป็นไปอย่างราบรื่นและเกิดประโยชน์มากที่สุดโดยไม่ทิ้งกลุ่มเปราะบางใดไว้เบื้องหลัง

⁴⁶ ข้อมูล 5 พฤศจิกายน 2562. International Telecommunication Union. สืบค้น <https://www.itu.int/en/mediacentre/Pages/2019-PR19.aspx>

⁴⁷ ข้อมูล 27 มิถุนายน 2563. สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย. สืบค้น https://www.tijthailand.org/public/files/highlight/HL-Livingwww.tijthailand.org/public/files/highlight/HL-Livingwith-covid/พุทธิพงษ์_ณัฐกัมน์ด- DigitalCitizenship300520.pdf

⁴⁸ ข้อมูล 5 พฤศจิกายน 2562. International Telecommunication Union. สืบค้น <https://www.itu.int/en/mediacentre/Pages/2019-PR19.aspx>

⁴⁹ ข้อมูล 11 พฤษภาคม 2563. United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute (UNICRI). สืบค้น <http://www.unicri.it/index.php/news/cyber-crime-during-covid-19-pandemic>

⁵⁰ ข้อมูล 23 มิถุนายน 2563. สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย. สืบค้น https://www.tijthailand.org/public/files/highlight/HL-Living-with-covid-cyber-crime-pdf/cyber_relatedsecurity_poll.pdf

บันทึก

บันทึก

บทสรุป

ฝ่าวิกฤติโควิด-19 โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง

ความเหลื่อมล้ำในหลากหลายมิติของสังคมไทยทำให้ประชากรแต่ละกลุ่มได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ที่มีความรุนแรงในระดับที่แตกต่างกัน และต้องได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะประชากรกลุ่มผู้ขาดโอกาส และกลุ่มเปราะบางที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก

ประเทศไทยประสบปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมในมิติต่างๆ มาโดยตลอด จากรายงานของธนาคารแห่งประเทศไทยที่เผยแพร่ในช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 พบว่า แม้ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้จะดีขึ้นเล็กน้อยแต่ยังคงอยู่ในระดับที่สูง และความเหลื่อมล้ำในมิติอื่น เช่น ด้านทรัพย์สิน ด้านโอกาส รวมถึงด้านคุณภาพชีวิต ล้วนอยู่ในระดับที่น่าเป็นกังวล

เมื่อเข้าสู่ปี พ.ศ. 2563 โลกต้องเผชิญกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ซึ่งส่งผลกระทบรุนแรงในระดับที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ในยุคปัจจุบัน การระบาดนี้ไม่เพียงสะท้อนให้เห็นความเปราะบางของระบบเศรษฐกิจโลกที่เกือบทุกประเทศจำเป็นต้องพึ่งพาตนเองเพื่อการอยู่รอด แต่ยังสะท้อนให้เห็นว่าความเหลื่อมล้ำในสังคมสามารถกลายเป็นภัยคุกคามต่อสวัสดิภาพของประชากรได้ในหลายมิติ กลุ่มผู้ขาดโอกาสและกลุ่มเปราะบางจำนวนมากไม่มีทางเลือกมากนักที่จะหลีกเลี่ยงความเสี่ยงจากการติดเชื้อ ทั้งยังอาจต้องแบกรับผลกระทบทางเศรษฐกิจที่รุนแรงกว่าประชากรกลุ่มอื่นในสังคม

ในช่วงที่มีการบังคับใช้มาตรการล็อกดาวน์เพื่อตัดวงจรการแพร่ระบาด มีกลุ่มประชากรที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

- กลุ่มเปราะบางที่สุด ซึ่งเป็นกลุ่มผู้มีรายได้น้อยในเมือง หาเลี้ยงชีพด้วยงานจ้างรายวัน ลักษณะของงานมักไม่ได้อยู่ประจำและอาจมีความเสี่ยงต่อการติดโรครุนแรง อีกทั้งเมื่อธุรกิจจำนวนมากไม่สามารถดำเนินกิจการได้ตามปกติ กลุ่มนี้ก็จะขาดรายได้และไม่มีสวัสดิการใดรองรับ
- กลุ่มเสี่ยงถูกแทนที่ ในสังคมสมัยใหม่ที่เทคโนโลยีสามารถเข้ามาทำงานแทนมนุษย์ได้มากขึ้น มีการพูดถึงอาชีพที่จะค่อยๆ หายไป โดยเฉพาะอาชีพในกลุ่มบริการ ในสถานการณ์ล็อกดาวน์ ประชากรส่วนใหญ่ในกลุ่มนี้

จะประสบปัญหาเพราะลักษณะงานที่ไม่สามารถทำที่บ้านได้ และเมื่อเหตุการณ์กลับสู่ปกติ แรงงานเหล่านี้อาจถูกแทนที่ด้วยเครื่องจักรแล้ว ก็เป็นไปได้

- กลุ่มคนที่ไม่มีความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น ไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้สูงอายุในพื้นที่ห่างไกล หรือประชากรทั่วไปที่ขาดทักษะทางดิจิทัล ซึ่งจะทำให้ชีวิตได้อย่างยากลำบากเมื่อกิจกรรมทุกอย่างถูกบังคับให้ทำผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ ทั้งนี้รวมไปถึงหน่วยงานรัฐที่อาจจะขาดทรัพยากรในการปรับตัวเข้าสู่โลกดิจิทัลหรือมีข้อจำกัดเพราะระเบียบกฎกติกาที่ยึดงายาก

จุดยืนและแนวทางช่วยเหลือของรัฐและเอกชน

รัฐบาลของประเทศต่างๆ ต่างกำหนดแนวทางความช่วยเหลือและระดมงบประมาณเพื่อดูแลจัดระเบียบการเว้นระยะห่างทางสังคม การดูแลผู้ป่วยและผู้ได้รับผลกระทบ ควบคู่ไปกับการพ่วงสภาพเศรษฐกิจทั้งระยะสั้นและระยะยาว ไม่ว่าจะเป็นการจัดหาปัจจัยพื้นฐานและอุปกรณ์ป้องกันโรค การจัดสวัสดิการเงินช่วยเหลือแก่ภาคธุรกิจและคนทั่วไปที่เดือดร้อน และขาดรายได้ หรือการจัดโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจส่งเสริมการจ้างงาน อีกทั้งยังต้องดูแลเรื่องความเครียดและความรู้สึกสิ้นหวังของคนสังคมเมื่อปัญหาการแพร่ระบาดกินเวลายาวนานขึ้นเรื่อยๆ

ภาคเอกชนและประชาสังคมเองก็มีความเคลื่อนไหวที่น่าสนใจ ทั้งในส่วนของ การบริจาคสิ่งของจำเป็นและเครื่องอุปโภคบริโภคแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบ เช่น การเกิดตู้ปันสุขในจุดต่างๆ ทั่วประเทศ การร่วมกันสนับสนุนบุคลากรทางการแพทย์ซึ่งต้องปฏิบัติเป็นด่านหน้า การรวมกลุ่มเพื่อสร้างช่องทาง การค้าขายที่สามารถสนับสนุนกันในหมู่สมาชิก และการระดมทุนในรูปแบบต่างๆ เช่น เว็บไซต์ Taejai.com ซึ่งอาศัยความร่วมมือขององค์กรภาคีดูแลกลุ่มเปราะบางที่ได้รับผลกระทบ แบ่งเป็น กลุ่มลูกจ้างนอกระบบ/

ลูกจ้างรายวัน กลุ่มผู้สูงอายุ/ผู้มีโรคประจำตัว/ผู้พิการ กลุ่มคนจนเมืองในชุมชนแออัด และกลุ่มครอบครัวยากจนที่อยู่ในพื้นที่ที่มีการล็อกดาวน์เข้มงวดเป็นพิเศษ โดยให้ความช่วยเหลือทั้งระยะสั้น และระยะยาว

ปัญหาหนึ่งที่เราเห็นได้ชัดจากสถานการณ์นี้คือ ประชากรกลุ่มใหญ่ในสังคมมีความเปราะบางทางสาธารณสุขมากเป็นพิเศษ กลุ่มผู้มียาได้น้อยมักจะเป็นกลุ่มที่ทำงานไม่เป็นหลักแหล่ง ต้องพบปะผู้คนหลากหลาย แต่กลุ่มเดียวกันนี้ค่อนข้างประสบปัญหาความยากลำบากในการกักแยกตนเองหากพบความเสี่ยงการติดเชื้อ เนื่องจากที่อยู่อาศัยไม่เอื้อให้รักษาระยะห่างได้

ศูนย์ที่พักอาศัยเพื่อการกักแยก

ศูนย์ที่พักอาศัยเพื่อการกักแยก เกิดขึ้นจากการเล็งเห็นว่าคนกลุ่มเสี่ยงซึ่งมีรายได้น้อย และอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดนั้น ค่อนข้างประสบปัญหาความยากลำบากในการกักแยกตนเอง ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการช่วยลดภาระโรงพยาบาล และช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางที่ไม่มีความพร้อม สามารถเข้ามาใช้บริการได้เมื่อต้องถูกกักตัว ซึ่งเป็นผู้ที่ผ่านการคัดกรองอย่างถูกต้องจากโรงพยาบาล (Patient Under Investigation) เป็นหนึ่งในเครื่องมือดูแลกลุ่มเปราะบางที่จัดตั้งขึ้นเฉพาะกิจในช่วงเวลาดังกล่าว ปัจจุบันมีอยู่ 2 แห่ง ได้แก่ ศูนย์ที่พักเพื่อการกักแยกต้นแบบ จังหวัดปทุมธานี และศูนย์ขยายผล อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี นอกจากการดูแลสุขภาพทางกายแล้ว ยังมีการดูแลสุขภาพทางจิตใจ โดยมีพยาบาลและนักจิตเวชดูแลอย่างใกล้ชิด รวมถึงการจัดสรรอาหารและของใช้จำเป็น การจัดกิจกรรมเขียนข้อความให้กำลังใจ และมอบทุนตั้งต้นในการใช้ชีวิตหลังจากการกักตัวเพื่อชดเชยการขาดรายได้หลายวันติดต่อกัน อีกทั้งยังมีการทำงานร่วมกับอาสาสมัครในชุมชน ในการช่วยติดตามผลหลังจากผู้กักตัวกลับบ้าน เนื่องจากในช่วงแรกนั้นกระแสสังคมยังมี

ความหวาดวิตก ทำให้ผู้ป่วยที่ติดเชื้อหรือสงสัยว่าติดเชื้อ รวมถึงครอบครัวใกล้ชิดต้องเผชิญกับการกีดกันรังเกียจ การไม่ยอมรับ แม้จะพ้นช่วงเวลาของการกักแยกแล้วก็ตาม การทำงานของศูนย์กักแยกจึงต้องประสานงานสร้างความไว้วางใจให้กับชุมชน โดยยึดหลัก ความเห็นอกเห็นใจ-ความร่วมมือ-การสื่อสาร (compassion - collaboration - communication)

ผลกระทบจากภาวะผิดปกติใหม่

ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา แม้ประชาชนทุกจังหวัดสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีอย่างไรก็ตาม บางจังหวัด เช่น กรุงเทพฯ ที่มีความพร้อมมากที่สุด แต่ยังมีคนกลุ่มใหญ่กว่าร้อยละ 20-30 ที่ไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้ โดยเฉพาะคนในชุมชนแออัด แสดงให้เห็นว่าความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยีของคนในประเทศไทยนั้นยังไม่ทั่วถึง

สุขอนามัยในการใช้ไซเบอร์ (Cyber hygiene) หรือคำแนะนำในการปฏิบัติตนขณะใช้งานบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ทั้งทางสื่อสังคมออนไลน์อย่าง เฟซบุ๊ก ยูทูบ และทางเว็บไซต์ เป็นประเด็นที่สำคัญที่ช่วยสร้างความปลอดภัยจากอาชญากรรมในโลกไซเบอร์ เนื่องจากการพัฒนาอย่างรวดเร็วของดิจิทัลทำให้การกระทำความผิดข้ามชาติทำได้เร็วและไร้พรมแดน ในขณะที่กระบวนการยุติธรรมกระแสหลักใช้เวลาดำเนินการที่ยาวนาน ดังนั้นจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบเพื่อรับมือให้ทันทันต่อปัญหาเหล่านี้

การเกิดภาวะผิดปกติใหม่ หรือนิวแอบนอร์มัล (New Abnormal) ที่เกิดขึ้นในสังคมในยุคระหว่างและหลังโควิด สังคมอาจต้องมีการปรับตัวในการดำเนินชีวิต อาจมีตัวเลขผู้ติดเชื้อเพิ่มขึ้นหลังจากคลายการล็อกดาวน์ จึงทำให้ต้องล็อกดาวน์และคลายการล็อกดาวน์สลับกันไป

บันทึก

ภาคผนวก

รายชื่อวิทยากรผู้ร่วมสัมมนา

- ก่อเขต จันทเลิศลักษณ์
ผู้อำนวยการสำนักข่าว
สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส
- กิตติ สิงหาปัด
ผู้ประกาศข่าว รายการข่าว 3 มิติ
สถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3
- พล.อ.ต.นพ.ไกรเลิศ เขียรนุกุล
ผู้ทรงคุณวุฒิกองทัพอากาศ และจักษุแพทย์
โรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดช
- จรัล งามวิโรจน์เจริญ
Chief Data Scientist and VP of Data Innovation Lab
บริษัท เซอร์ทิส จำกัด
- จิราพร ขาวสวัสดิ์
ประธานเจ้าหน้าที่บริหารและกรรมการผู้จัดการใหญ่
บริษัท ปตท. น้ำมันและการค้าปลีก จำกัด (มหาชน)
- รศ.ดร.จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย
อาจารย์พิเศษ ภาคสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ชลธิช ชื่นอุระ
ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมข้อกำหนดกรุงเทพและการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด
สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย

-
-
- รศ.ดร.ชนวนทอง ธนสุกาญจน์
คณบดีคณะสาธารณสุขศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล
 - ดร.ณัฏฐา โกมลวาทิน
บรรณาธิการและผู้ประกาศข่าว
สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส
 - ดาวดี ขาญพานิชย์การ
กรรมการผู้จัดการ บริษัท ศูนย์การพัฒนาความรู้ จำกัด
และผู้จัดการสนามโครงการที่พักอาศัยเพื่อการกักแยก RoLD
 - พล.ต.ต.ดร.ธัชชัย ปิตะนีละบุตร
รองผู้บัญชาการตำรวจภูธรภาค 2
กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 2
 - ผศ.ดร.ธานี ชัยวัฒน์
ผู้อำนวยการศูนย์เศรษฐศาสตร์พฤติกรรมและการทดลอง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 - ธิษณา ธิตศักดิ์สกุล
กรรมการบริหารและผู้ร่วมก่อตั้ง
บริษัท โนบูโร แพลตฟอร์ม จำกัด
 - ดร.นัทธี จิตสว่าง
ที่ปรึกษาสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย

-
-
- หม่อมหลวงดิศปนัดดา ดิศกุล
ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร
มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงในพระบรมราชูปถัมภ์
 - ผศ.ดร.ปริญญา เทวานฤมิตรกุล
รองอธิการบดีฝ่ายความยั่งยืนและบริหารศูนย์รังสิต
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 - ดร.ปริญญา หอมเอนก
ผู้เชี่ยวชาญด้านความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ และประธานกรรมการบริหาร
บริษัท เอซิส โปรเฟสชั่นนัล เซ็นเตอร์ จำกัด
 - ผศ.ดร.ปาริณา ศรีวินิชย์
คณบดีคณะนิติศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 - พ.ต.ท.พัฒนะ ศุกรสุต
ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านคดีพิเศษ
กรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI)
 - พุทธิพงษ์ ปุณณกันต์
อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
 - เมทินี ชโลธร
รองประธานศาลฎีกา (ปัจจุบันดำรงตำแหน่งประธานศาลฎีกา)
 - รื่นวดี สุวรรณมงคล
เลขาธิการ
สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์ และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.)

-
-
- วันชัย รุจนวงศ์
ผู้แทนไทยในคณะกรรมการอาเซียน
ว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิสตรีและสิทธิเด็ก
 - สมโภชน์ อาหุนัย
ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร
บริษัท พลังงานบริสุทธิ์ จำกัด (มหาชน)
 - สราวุธ เบญจกุล
เลขาธิการ
สำนักงานศาลยุติธรรม
 - ดร.สันติธาร เสถียรไทย
ประธานทีมเศรษฐกิจและกรรมการผู้จัดการใหญ่
บริษัท Sea Group Limited
 - สันที ดิษยบุตร
ผู้อำนวยการ
สำนักงานเลขาธิการสถาบันนิติวัชร์
 - ผศ.สาวตรี สุขศรี
อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 - ศ.ดร.สุชัยวีร์ สุวรรณสวัสดิ์
อธิการบดี
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

-
-
- ดร.สุทธาภา อมรวิวัฒน์
ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร
บริษัท เอสซีบี อبادัส จำกัด
 - สุนิตย์ เจริญฐา
กรรมการผู้จัดการ
สถาบัน Change Fusion
 - สุภิญญา กลางณรงค์
ผู้ร่วมก่อตั้ง Cofact Thailand
 - ศ.ดร.สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล
ประธานกรรมการบริหาร
สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย
 - ไสลเกษ วัฒนพันธุ์
ประธานศาลฎีกา (ในขณะนั้น)
 - ดร.เอกนิติ นิติทัณฑ์ประภาศ
อธิบดีกรมสรรพากร กระทรวงการคลัง
 - เอด้า จิรไพศาลกุล
กรรมการผู้จัดการ
เทใจดอทคอม ชุมชนการให้เพื่อสังคมไทย
 - Jeremy Douglas
UNODC Regional Representative for Southeast Asia
and the Pacific

- Olivia Rope
Director of Policy and International Advocacy,
Penal Reform International

บันทึก

บันทึก

